

Anniina Lassila, Suvi Koivula

Vanhemmuus vankilasta käsin

Päiväkodin henkilöstön ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman kokemuksia yhteistyön merkityksestä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

6.4.2017

Tekijät	Anniina Lassila Suvi Koivula
Otsikko	Vanhemmuus vankilasta käsin
Sivumäärä	Päiväkodin henkilöstön ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman kokemuksia yhteistyön merkityksestä
Aika	57 sivua + 6 liitettä Kevät 2017
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalian koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	
Ohjaajat	Lehtori Katja Ihamäki Lehtori Anna-Riitta Mäkitalo

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää miten päiväkodit toteuttavat yhteistyön huoltajan kanssa tilanteissa, jossa lapsen toinen vanhempi on vankilassa. Lisäksi kuvaamme opinnäytetyössämme vankeusrangaistusta suorittaneiden vanhempien subjektiivisia kokemuksia päiväkodin kanssa tehtävän yhteistyön toteutumisesta sekä vanhemmuuden tuen tarpeista. Tuomme myös esille mahdollisia kehitysideoita päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman yhteistyön toteuttamiseksi, kun lapsen toinen vanhempi on vankilassa.

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena tutkimuksena yhteistyössä kahden itähelsinkiläisen päiväkodin sekä KRIS Etelä- Suomi ry:n kanssa. KRIS on yhdistys, jonka tavoitteena on integroida entisiä rikollisia takaisin yhteiskuntaan. Keräsimme tutkimusaineistomme teemahaastatteluiden avulla. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina. Haastatteluihimme osallistui kaksi itähelsinkiläisen päiväkodin johtajaa sekä neljä vanhempaa, jotka ovat suorittaneet vankeusrangaistusta lapsensa päivähoidon aikana. Opinnäytetyömme teoriaosuudessa luomme viitekehyksen päiväkodin henkilökunnan ja huoltajien väliselle yhteistyölle. Lisäksi avaamme teoriaosuudessamme vankeusrangaistuksen peruselementtejä ja niiden aiheuttamia muutoksia vanhemmuudelle. Otamme teoriaosuudessamme myös huomioon lapsen oikeuksien näkökulman.

Opinnäytetyömme tulokset osoittavat, että yhteistyö päiväkodin henkilökunnan ja vankeusrangaistustasuorittavan vanhemman välillä koetaan tärkeäksi niin lapsen kuin huoltajan oikeuksien kannalta. Suurin osa haastateltavista vanhemmista ei kuitenkaan ole ollut yhteydessä päiväkotiin vankeusrangaistuksen aikana. Yhteistyö päiväkodin ja vankilassa olevan vanhemman välillä voisi toimia myös polkuna takaisin yhteiskuntaan integroitumisessa vankeusrangaistuksen päätyttyä.

Tuloksista nousi selkeitä kehitysideoita, joita päiväkodit voivat hyödyntää rakentaessaan yhteistyötä vankeusrangaistusta suorittavan huoltajan kanssa. Päiväkodista voitaisiin esimerkiksi lähettää varhaiskasvatussuunnitelma postitse kopiona vankeusrangaistusta suorittavalle vanhemmalle. Myös KRIS Etelä- Suomi ry voi hyödyntää opinnäytetyöstämme nousseita kehitysideoita muun muassa tiedottamalla vankeusrangaistusta suorittavia vanhempia

heidän oikeuksistaan yhteistyömahdollisuuksiin päiväkodin kanssa. Opinnäytetyömme antaa paljon arvokasta tietoa myös muille rikostaustaisten perheiden kanssa työskenteleville sekä perheille, joiden elämää vankeusrangaistus varjostaa.

Avainsanat

varhaiskasvatus, päiväkotito, lapsen etu, vanhemmuus, vankeusrangaistus

Authors	Anniina Lassila Suvi Koivula
Title	Parenthood in prison Significance of collaboration between day care center personnel and a parent in prison
Number of Pages	57 pages + 6 appendices
Date	Spring 2017
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	
Instructors	Katja Ihamäki, Senior Lecturer Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer
<p>The purpose of our Bachelor's Thesis was to explore the communication between day care employees and a parent in prison. Furthermore, we studied how the imprisoned parents relate to the collaboration with the day care center and how their parenthood had been supported. Based on the results of our study we focused on developing ideas for realizable collaboration between day care centers and prisoners.</p> <p>This thesis is a qualitative study and we implemented it with two managers of the day care centers in eastern Helsinki and KRIS Etelä- Suomi (an association aiming to integrate former criminals into to the society). We interviewed the managers of day care centers and four parents who have been in prison while their child attended day care. All the interviews were carried out individually.</p> <p>The purpose of the theoretical part of the thesis was to create a framework for the collaboration between day care center and imprisoned parents. The basic elements of imprisonment and their effect on parenthood are discussed. The rights of children are considered in the context.</p> <p>The results of our thesis showed that the collaboration between day care employees and a parent in prison can be considered essential in the point of view of the rights of children as well as their parents. However, most of the parents interviewed were not in any contact with the day care center during the parent's time in prison. The collaboration could be a way of integration back to the society.</p> <p>As a result we developed ideas for the day care centers to improve collaboration with a parent in prison. For example day care could send a copy of the early childhood learning plan by post to a parent in prison. Other operators in the field, for example KRIS, can use the development ideas for reporting to the parents of their collaboration possibilities.</p>	
Keywords	early childhood education, day care, interests of the child, parenthood, imprisonment

Sisällys

Johdanto	1
1 Tausta ja aiemmat tutkimukset aiheesta	3
1.1 Tausta aiheen valinnan takana	3
1.2 Opinnäytetyön aihe aiempien tutkimusten valossa	4
2 Varhaiskasvatus Suomessa	5
2.1 Varhaiskasvatus	5
2.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat	7
2.3 Päivähoito	8
3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa	10
3.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	10
3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa	12
4 Lapsen etu vanhemmuuden keskiössä	14
4.1 Vanhemmuus ja lapsen etu	14
4.2 Huoltajuus	17
4.3 Huoltajuus erikoistilanteessa	18
5 Vankeusrangaistus ja vanhemmuus vankilassa	19
5.1 Vankeusrangaistus	19
5.2 Vankeusrangaistuksen vaikutukset vanhemmuuteen	20
6 Opinnäytetyön toteuttaminen	22
6.1 Näkökulma, tavoite ja tutkimuskysymykset	22
6.2 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä	23
6.3 Aineiston keruu	24
6.4 Aineiston analyysi	27
7 Luotettavuus ja eettisyys	31
8 Tulokset	32
8.1 Päiväkodin johtajien haastattelut	32
8.1.1 Aiheen käsittely päiväkodissa	32

8.1.2	Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö	33
8.1.3	Päiväkodin tukemisen keinot vanhemmuuteen	36
8.1.4	Kehitysideat	37
8.2	Vanhempien haastattelut	38
8.2.1	Vanhemmuus ja suhde lapseen	38
8.2.2	Yhteydenpito vankilassa ennakkoluulojen varjostamana	40
8.2.3	Yhteistyö päiväkodin kanssa	42
8.2.4	Kehitysideat	45
9	Johtopäätökset	47
10	Pohdinta	50
	Lähteet	52
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelusopimus päiväkodille	
	Liite 2. Haastattelusopimus vanhemmille	
	Liite 3. Saatesanat päiväkodille	
	Liite 4. Saatesanat vanhemmille	
	Liite 5. Teemahaastattelurunko päiväkodille	
	Liite 6. Teemahaastattelurunko vanhemmille	

Johdanto

Vanhemman vankeusrangaistus koskettaa useiden lasten elämää Suomessa. Tässä asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumista ei ole Suomessa kattavasti tarkasteltu. Vankeusrangaistusta suorittavien vanhempien lasten tarkka lukumäärä ei Suomessa ole selvillä. Myöskään vankitietojärjestelmään ei ole systemaattisesti kirjattu vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden huollettavien lasten määrää. Lasten lukumäärästä on tehty arvio, jonka mukaan Suomessa olisi noin 8 000–10 000 lasta, joiden toinen tai molemmat vanhemmat ovat vankilassa. (Lapsiasianeuvottelukunnan aloite vankiperheiden lasten oikeuksien toteutumisesta 2011.)

Vuonna 2015 Suomessa oli Rikosseuraamuslaitoksen (2016) vankitilaston mukaan keskimäärin 3068 vankia. Ihminen menettää vapautensa ja itsemääräämisoikeutensa vankilaan joutumisen myötä. Suljettu laitos jättää vangin yhteiskunnan ulkopuolelle ja asettaa haasteita niin fyysisesti, sosiaalisesti kuin psyykkisestikin. Myös avovankilassa eläminen on monella tapaa kontrolloitua. Vankeusrangaistusta voidaan usein pitää osattomuuden ja sivuun jäämisen jatkumona. Vankila on rangaistuksen toimeenpano-organisaatio, sen vaikutukset ylettyvät vankeusrangaistusta suorittavan lisäksi myös hänen perheensä elämään sekä läheisiin. (Granfelt 2006: 145; Granfelt 2011: 216, Granfelt 2013:207; Enroos 2015: 30.)

Vanhemmasta erossa asuvan lapsen oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita kumpaankin vanhempaansa tulee tukea sekä vanhemmille ja muille laillisille huoltajille tulee antaa asianmukaista apua lapsensa kasvatustehtävän hoitamiseksi (Asetus lapsen oikeuksista 60/1991, 1.osa artikkelit: 9, 18). Päiväkodissa lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista pyritään edistämään huoltajien ja päiväkodin henkilöstön välisen yhteistyön avulla. Juridisesti päivähoitossa tulee olla vuorovaikutuksessa lapsen kaikkien lakisääteisten huoltajien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 33; Mahkonen 2016: 155.) Näistä seikoista huolimatta emme ole löytäneet tutkimuksia päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavien vanhempien yhteistyön toteutumisesta.

Vanhemman vankeusrangaistusta on käsitelty viime vuosina eri yhteyksissä. Vuosina 2007 – 2011 toimi Kriminaalihuollon tukisäätöön Ehjä perhe -hanke, joka oli kehittämisprojekti koskien vankiperheiden ehkäisevää ja kuntouttavaa vertaisryhmätoimintaa ja

koulutusta. Kehittämiprojektin päämääränä oli luoda kokonaisvaltainen perhetyön näkökulmasta rakentuva kuntoutusmalli sekä vankilassa olevalle vangille että hänen perheelleen. Hankkeen yksi tuotos oli Vankiperhetyön verkoston laatima kirjelmä lapsiasiavaltuutetulle, jonka seurauksena päästiin aloittamaan yhteistyö valtuutetun kanssa. Kirjelmä koski vangin lapsen oikeuksia ja unohdettua asemaa. Toiseksi hankkeen saavutukseksi voidaan katsoa sen vaikutus Rikosseuraamuslaitoksen strategiaan vuosille 2010 – 2020. Projektin loppuraportin mukaan päämäärätietoisien lapsen puolesta puhumisen ja eri tahojen kanssa tapahtuneen yhteistyön voidaan katsoa vaikuttaneen siihen, että Rikosseuraamuslaitoksen strategiaan saatiin maininta siitä, että ”perhetyötä kehitetään huomioiden erityisesti lapsinäkökulma”. (Sassi 2011: 2, 16, 17.)

Lapsiasiavaltuutetulle osoitettu kirjelmä Vankiperhetyön verkostolta (2009) sai vastakäikua ja vuonna 2011 Lapsiasianeuvottelukunta otti asian laajemmin käsittelyyn tekemällä aloitteen vankiperheiden lasten huomioimisesta (Lapsiasianeuvottelukunnan aloite vankiperheiden lasten oikeuksien toteutumisesta 2011). Vuonna 2013 Rikosseuraamuslaitos julkaisi raportin Lapsi- ja perhetyön linjauksista. Raportissa avataan Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön perusteita ja kerrotaan muun muassa millä tavoin Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus huomioidaan Rikosseuraamuslaitoksessa. (Lapsi ja perhetyön linjaukset 2013.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten päiväkotitoiteuttaa yhteistyötä vanhempien kanssa tilanteissa, joissa lapsen toinen vanhempi on vankilassa. Toisena tavoitteenamme on kuvata vankeusrangaistusta suorittaneiden vanhempien subjektiivisia kokemuksia päiväkodin kanssa tehtävän yhteistyön toteutumisesta sekä vanhemmuuden tuen tarpeista. Lisäksi tuomme esille kehitysideoita päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman yhteistyön toteutumiselle, kun lapsen toinen vanhempi on vankilassa.

Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä kahden itähelsinkiläisen päiväkodin johtajan kanssa sekä KRIS Etelä-Suomi ry:n kanssa. KRIS on yhdistys, jonka tavoitteena on integroida entisiä rikollisia takaisin yhteiskuntaan. Haastattelimme opinnäytetyötä varten kahta päiväkodin johtajaa sekä neljää vankeusrangaistuksen suorittanutta vanhempaa, joiden lapsi on ollut päiväkodissa vankeusrangaistuksen aikana. Toteutimme opinnäytetyön kvalitatiivisena tutkimuksena. Keräsimme opinnäytetyön aineiston teemahaastatteluiden avulla. Aineiston analyysikeinona käytimme teemoittelua. Asetimme opinnäyte-

työlle kolme tutkimuskysymystä seuraavasti: Mitkä ovat päiväkodin tavat toimia tilanteessa, jossa toinen vanhempi on vankilassa? Miten vankeusrangaistusta suorittanut vanhempi kokee yhteistyön toteutuneen päiväkodin kanssa? Miten yhteistyötä päiväkodin sekä vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman välillä voisi kehittää?

1 Tausta ja aiemmat tutkimukset aiheesta

” - mä en koskaan unohda sitä, mitä mä ite oon aiheuttanut. Koska, jos mä oisin ollu siviilissä, niin näitä ongelmia ei olis...”

1.1 Tausta aiheen valinnan takana

Vanhemmuus vankilassa on viime aikoina ollut paljon esillä mediassa ja kirjallisuudessa. Muun muassa Helsingin Sanomat on käsitellyt vanhemmuutta vankeusrangaistuksen aikana. Helsingin Sanomissa on esimerkiksi otettu kantaa lapsen oikeuksiin vanhemman vankeustuomion aikana sekä käsitelty isyyttä ja sitä, kuinka isyys jatkuu myös vankeustuomion aikana. (Vihavainen 2016; Juusola 2014).

Ensimmäinen suomalaisessa vankilassa elinkautista tuomiota suorittavan isän kirjoittama kirja ilmestyi vuonna 2013. Janne Ranisen Isänä vankilassa – vanhemmuus vankilassa ja sen vaikutukset lapsiin -kirja kertoo hänen omakohtaisesta kokemuksestaan vanhemmuudesta vankilassa. Raninen kertoo alkusanoissaan, että haluaa kirjassaan tuoda esille asioita, joissa lapsi- ja perhetyössä olisi kehitettävää.

Vankeihin kohdistuvat ennakkoluulot ovat nousseet myös esille vuonna 2016 kotimaisen tv-sarjan *Arman, Pohjantähden alla* ensimmäisen kauden jaksoissa rikos & rangaistus sekä oikeus & kohtuus. Jaksot esitettiin 5.4.2016 ja 10.5.2016 nelonen-kanavalla. Jaksoissa pohdittiin muun muassa sitä, miten vankeusrangaistus vaikuttaa yhteiskuntaan sopeutumiseen ja mitä kaikkea vankeusrangaistus tuo ihmiselle vielä tuomion jälkeenkin.

Vankiperhetyöhön on myös tehty opas ”Kun perhe lusii”, joka on koottu Kriminaalihuollon säätiön vuosina 2005–2006 toteuttaman Perheiden tuki- projektin myötä. Sen tavoitteena oli rakentaa vankeudesta vapautteen ulottuva perhetyön polku. Oppaaseen on ke-

rätty arvokasta tietoa projektissa työskennelleiden sekä kokemusasiantuntijoiden kokemusten pohjalta. Opas on tarkoitettu rikostaustaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kanssa toimiville. (Sassi – Huhtimo 2006: 3.) Myös päiväkodin henkilökunta voisi hyödyntää opasta kohdatessaan työssään lapsia ja perheitä, joilla on rikostaustaa.

Kiinnostuksemme opinnäytetyön aihetta kohtaan heräsi, kun olimme kuuntelemassa perhetutkimuspäivien luentoja keväällä 2016. Luennoilla käsiteltiin vanhemmuutta vankilassa. Vankilaan ja vanhemmuuteen liittyy paljon ennakkoluuloja ja sitä pidetään lapsen hyvinvoinnin kannalta erittäin vahingollisena yhdistelmänä (Enroos 2015: 29 — 30). Vanhemman ja päiväkodin yhteistyön merkityksellisyyttä on perusteltu paljon, mutta sitä on käsitelty vähän sellaisten perheiden kannalta, jotka eivät ole ydinperheitä. Halusimme opinnäytetyö nostaa esille, miten vanhemman ja päiväkodin yhteistyö toteutuu, kun kyseessä ei ole tavanomainen ydinperhemalli. Ydinperheellä tarkoitamme perheitä, jossa lapsi asuu molempien vanhempien kanssa samassa taloudessa.

1.2 Opinnäytetyön aihe aiempien tutkimusten valossa

Emme ole löytäneet aiempia tutkimuksia vankilan ja päivähoiton yhteydestä. Löysimme kuitenkin tutkimuksia, joissa käsitellään vanhemmuutta vankilassa monesta eri näkökulmasta, joita sovelsimme opinnäytetyöhömmme. Hyödynsimme myös päiväkodin ja vanhemman välistä yhteistyötä käsittelevää aineistoa opinnäytetyössämme. Tarkoituksena oli näiden tutkimusten avulla etsiä teoriaperusteita vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman ja päiväkodin henkilökunnan yhteistyön kehittämiseksi. Vaikka emme löytäneet tutkimuksia, jotka käsittelevät aihettamme, löysimme hyödyllistä materiaalia opinnäytetyöhömmme aiemmista tutkimuksista (Granfelt 2013; Enroos 2015).

Yliopistotutkija Riitta Granfelt on toteuttanut useita tutkimuksia koskien vanhemmuutta ja vankeusrangaistusta. Hänen tutkimusintressinsä liittyvät asunnottomuuteen, marginalisaatioon ja psykososiaaliseen työhön erityisesti naisten ja vapautuvien vankien näkökulmasta. (Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön opetus- ja tutkimushenkilökunta n.d.) Granfelt on tarkastellut vuonna 2007 toteutetussa tutkimuksessaan muun muassa päihdeohjelmaan osallistuneiden naisvankien näkökulmia vankilasta ja päihdekuntoutuksesta. Hän on kirjoittanut myös kyseisen tutkimuksen pohjalta kirjoituksen Naisten kokemuksia kodittomuudesta ja vankeudesta, joka on julkaistu kirjassa Varjoja naiseudessa vuonna 2013. Käytimme opinnäytetyössämme myös Granfeltin kirjoitusta Paha olla- vankilan sisällä, ulkona, vangin lähellä, joka on julkaistu vuonna 2006 teoksessa Vääräykirja.

Teksti perustuu Granfeltin vuonna 2003 ja 2005 tekemään tutkimustyöhön, joka käsittelee vankeja ja vankilasta vapautuvia henkilöitä.

Tampereen yliopiston sosiaalityön tutkijatohtori Rosi Enroos on tutkinut vanhemmuutta ja perhesuhteita väitöskirjassaan *Vankila, vanhemmuus ja lapsi- näkökulmia perhekäytäntöihin* vuonna 2015. Väitöskirjassa hän on keskittynyt tarkastelemaan naisvankien vanhemmuutta, kun äiti on vankilassa lapsen kanssa. Enroos on toteuttanut myös tutkimuksen *Vankila lapsuudessa- lapset vankilassa*, joka on julkaistu vuonna 2008. (Yhteiskuntatieteiden tiedekunta 2017.) Hyödynsimme näitä molempia Enroosin tutkimuksia opinnäytetyössämme.

Vanhemman ja päiväkodin välistä yhteistyötä on tutkinut muun muassa Marjatta Kekkonen vuonna 2012 julkaistussa väitöskirjassaan *Kasvatuskumppanuus puheena- Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päiväkodin diskursiivisilla näyttämöillä*. Lisäksi kasvatuskumppanuudesta on julkaistu useita opinnäytetöitä. Kasvatuskumppanuus käsite on muuttunut huoltajien kanssa tehtäväksi yhteistyöksi uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016). Huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ei vielä ole julkaistu uusia tutkimuksia.

2 Varhaiskasvatus Suomessa

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin. Suomen varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnalliset sekä kunnan omat asiakirjat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 8–12.) Tässä luvussa avaamme mitä varhaiskasvatus on ja mitkä lait ja asiakirjat ohjaavat varhaiskasvatusta. Lisäksi kerromme, mitä päivähoidolla tarkoitetaan.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu alle oppivelvollisuusikäisille lapsille, jonka tehtävänä on tukea ja edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 14). Varhaiskasvatustlain (1973/36 1§) mukaan varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Varhaiskasvatuksessa

tavoitteena on edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ehkäistä syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii tietoja ja taitoja, jotka vahvistavat lapsen osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on lisäksi tukea lapsen huoltajia kasvatustyössään sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa opiskeluun ja työelämään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 14.)

Varhaiskasvatuksen yleisimpinä pidettäviä piirteitä ovat pedagogisesti painottunut hoito, kasvatustieteellinen ja opetus. Pedagogiikka on kasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Pedagogiikan tavoitteena on lapsen oppimisen toteuttaminen. Varhaiskasvatuksessa lapsi nähdään synnynnäisesti uteliaana ja oppimishaluisena. Leikkiä, liikkumista, tutkimista sekä taiteellista ilmaisua pidetään varhaiskasvatuksessa oppimisen kannalta merkityksellisenä. Kasvatustieteellinen toiminta, jossa kulttuurilliset arvot, tavat ja normit välittyvät seuraavalle sukupolvelle ja näiden avulla lapset ovat kykeneviä muodostamaan omia mielipiteitään sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Hoidolla taas tarkoitetaan fyysisten perustarpeiden huolehtimista sekä emotionaalista välittämistä. Tavoitteena on antaa lapselle kokemus, että häntä arvostetaan ja ymmärretään. Hoitotilanteissa lapset oppivat muun muassa itsestään huolehtimisen taitoja sekä vuorovaikutustaitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 20–21.)

Varhaiskasvatuksessa edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia, vahvistetaan toiset huomioon ottavia käyttäytymismuotoja ja toimintatapoja sekä lisätään asteittain lapsen itsenäistä toimintaa. Kasvattajien tehtävänä on vaalia lapsen terveyttä sekä toimintakykyä. Lasta tulee arvostaa ja kohdata yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja kohdella tasa-arvoisesti riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä. Lapsen suhteita omiin vanhempiinsa tulee tukea sekä lapsen pysyviä ja turvallisia ihmissuhteita edistää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 30–31; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 15)

Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on olennaista ammattitaitoinen henkilöstö, jonka tietopohja koostuu laaja-alaisesta kasvatustieteellisestä osaamisesta sekä pedagogisten menetelmien hallinnasta. Kasvattajan työssä on tärkeää tiedostaa työn keskeiset arvot ja eettiset periaatteet, jotka perustuvat suomalaisen yhteiskunnan määrittelemien asiakirjojen arvoihin ja periaatteisiin. Sitoutuneisuus, herkkyyys ja kyky reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin on oleellista kasvattajan tehtävässä. Kasvattajan tehtävänä on

luoda lapsille ympäristö, jossa lapsi voi kokea yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005:11–16.)

2.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja asiakirjat

Suomen varhaiskasvatusta ohjaavat erilaiset lait, asetukset, asiakirjat sekä suunnitelmat (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 8). Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kuten YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista. Keskeisin varhaiskasvatusta ohjaava laki on varhaiskasvatustilaki (1973/36), jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteet (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 8, 18.) Varhaiskasvatustilaki muutettiin lasten päivähoitoaista varhaiskasvatustilaksi 1.8.2015. Uusimmat uudistukset varhaiskasvatustilakiin astuivat voimaan 1.8.2016. (Mäkelä 2016: 24.)

Varhaiskasvatustilaki (1973/36 § 2a) määrittelee varhaiskasvatuksen tavoitteet. Näitä tavoitteita ovat muun muassa edistää lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Lisäksi tavoitteena on toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa turvallisessa, oppimista edistävässä varhaiskasvatusympäristössä ja turvata lapselle mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet sekä tukea vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Varhaiskasvatuksen tulee antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen sekä edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tehtävänä on tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja toimia yhdessä lapsen sekä lapsen huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea huoltajaa kasvatustyössä. (Varhaiskasvatustilaki 1973/36 § 2a.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka laatimista ohjaa varhaiskasvatustilaki (1973/36). Opetushallituksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet astuivat voimaan 18.10.2016. Uudistuksen lähtökohdina ovat lasten kasvu ympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2016) mukaan aiemmat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laatinut Stakes (Nykyinen THL). Tavoitteena varhaiskasvatuksen valtakunnalliselle ohjaukselle

on yhdenvertaisten edellytysten luominen varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelma voidaan jakaa kolmeen osaan, joihin kuuluvat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 8.)

Jokainen varhaiskasvatuksen järjestäjä laatii paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan joko laatia yhteiseksi jokaiselle toimintamuodolle (päiväkoti, perhepäivähoito tai muu varhaiskasvatuksen taho) tai voidaan laatia jokaiselle toimintamuodolle erikseen oma suunnitelma. Paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa tulee arvioida ja kehittää ajan myötä. Suunnitelman tavoitteena on, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet kuten esimerkiksi pedagogiset painotukset. Nykyisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta laadittavat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tulee ottaa käyttöön 1.8.2017 alkaen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 9).

Varhaiskasvatuslain (1973/36 §1) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa, jossa painottuu pedagogiikka. Jokaiselle lapselle tulee päiväkodissa ja perhepäivähoidossa laatia oma varhaiskasvatussuunnitelma (Varhaiskasvatuslaki 1973/36 § 7a). Henkilöstö laatii lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhdessä huoltajien kanssa, ja siinä tulee ottaa huomioon lapsen etu ja tarpeet sekä lapsen omat mielipiteet. Jokaisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä sekä toteuttamisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 10.)

2.3 Päivähoito

Perheen ohella päivähoitojärjestelmä on keskeinen varhaiskasvatuksen toteuttaja. Päivähoidossa olevien lasten osuus ja päivähoitossa lasten viettämä aika ovat kasvaneet huomattavasti. (Hujala – Puroila – Parrila – Nivala 2007: 11–12.) Vuonna 2015 varhaiskasvatuksessa olleiden lasten määrä oli 245 650, joista kaikkiaan 76 prosenttia (185 273 lasta) oli kunnan kustantamassa päiväkotihoidossa. Runsas puolet varhaiskasvatuksessa olleista lapsista oli kokopäiväisessä kunnan kustantamassa päiväkotihoidossa.

Vuodesta 2005 lähtien päiväkotihoidossa olleiden lasten määrä on kasvanut 41 prosentilla vuoteen 2015 mennessä (54 195 lapsella). (Varhaiskasvatus 2015: 2–3.)

Päivähoito on osa sosiaaliturvaa ja se kuuluu osaksi suomalaista sosiaalihuoltoa. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä rakentuu pohjoismaiseen hyvinvointimalliin ja sen piirteitä ovat muun muassa käyttäjien osallisuus ja mahdollisuus vaikuttaa. Tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä, asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun. Jokaiselle päivähoidossa olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen palvelusuunnitelma, ja erityistä hoitoa tarvitsevilla lapsilla laaditaan kuntoutussuunnitelma. (Järvinen – Laine – Hellman-Suominen 2009: 91.)

Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa tai yksityiskodissa/ muussa kodinomaisessa hoitopaikassa, jota kutsutaan perhepäiväkodiksi. Muuta varhaiskasvatusta voidaan pitää tätä tarkoitusta varten varatussa paikassa. Lasten päivähoitoa voivat saada lapset, jotka ovat alle kouluikäisiä sekä myös sitä vanhemmat lapset, milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ei ole muulla tavoin järjestetty. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa varmistaa lapselle kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö. Päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan. Päiväkodin tulee järjestää lapsen hoidolle ja kasvulle sopivat toimitilat ja välineet sekä riittävä henkilökunta lapsimäärää kohden. (Varhaiskasvatuslaki 1973/36 §1, §2, §2a); Järvinen – Laine – Hellman-Suominen 2009: 128.)

Päivähoidon tavoitteena on edistää lapsen persoonallista ja tasapainoista kehitystä yhdessä huoltajien kanssa ja tukea huoltajia heidän kasvatustyössään. Päivähoidossa lapselle tarjotaan jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet. Kasvatushenkilöstö suunnittelee ja toteuttaa lapsen fyysistä kasvua, sosiaalista elämää ja tunne-elämää kehittävää toimintaa sekä tukee lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Päivähoidon toiminnassa ja sen suunnittelussa tulee huomioida lapsen osallisuus ja kuunnella heidän näkemyksiään ikätason mukaisesti. (Järvinen – Laine – Hellman-Suominen 2009: 89, 93.)

3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuslain (1973/36 § 2a) mukaan varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on ”toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä”. Aiemmin päiväkodin henkilöstön sekä vanhempien muodostamaa yhteistyötä kutsuttiin kasvatuskumppanuudeksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Nykyisessä opetushallituksen (2016) laatimassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa puhutaan huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Tässä luvussa kerromme kasvatuskumppanuudesta sekä, siitä mitä uuden varhaiskasvatussuunnitelman huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan.

3.1 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Kasvatuskumppanuus on ollut osana yhteiskunnallista kehityskulkua ja se on muotoutunut varhaiskasvatusta sääntelevien sosiaali-, perhe- ja päivähoitopoliittisten uudistusten myötä. Kumppanuutta ammatti-henkilöiden ja vanhempien välisestä yhteistyöstä linjattiin ensimmäisen kerran Unescon raportissa ”Working together”, jossa kumppanuuden päämääräksi asetettiin vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan kokemusten ja tietojen keskinäinen jakaminen lapsen ja perheen yksilöllisten tarpeiden toteutumiseksi. Suomalaisessa julkaisussa kumppanuus mainittiin merkittävästi varhaiskasvatukseen vaikuttaneessa Hujalan (1998) kirjoittamassa teoksessa Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. (Kekkonen 2012: 27,30.)

Kaskela ja Kekkonen (2006) mukaan kasvatuskumppanuutta ohjaavat neljä keskeisintä periaatetta, jotka ovat *kuuleminen*, *kunnioitus*, *luottamus* sekä *dialogi*.

Kuuleminen on toisen kuuntelua sekä kuulemista. Kuuleminen on ensi sijassa suhde toiseen ihmiseen, jossa kuullaan toisen ajatuksia ja puhetta. Kuuleminen sisältää läsnäoloa ja keskittymistä kuulemaan, mitä asiaa toisella ihmisellä on. Kuulemiselle keskeistä on luottamuksellinen ja myönteinen ilmapiiri. Kuunteleminen voi olla joskus riskin ottamista ja se voi herättää paljon erilaisia tunteita. Kuulevassa suhteessa on tärkeää osoittaa toiselle, että on halukas kuulemaan, vaikka asia ei olisi miellyttävä. Kasvon ilmeet ja eleet viestittävät toiselle valmiudesta olla läsnä, kun toinen haluaa puhua. Myös

kommenteilla voi luoda toiselle tunteen, että häntä kuullaan. Tällaisia kommentteja ovat esimerkiksi: ”kerro lisää, haluan kuulla mielipiteistäsi enemmän”. (Kaskela – Kekkonen, 2006, 32.)

Kunnioitus on toisen hyväksymistä ja arvostamista sellaisena kuin hän on. Toisen kunnioitus lähtee omasta asenteesta toista kohtaan ja sitä kautta näkyy myös omista teoista. Kunnioittavan suhteen luominen voi olla haasteellista tilanteissa, jossa toisella on täysin erilaiset näkemykset ja arvot. Toisen kuunteleminen auttaa hyväksymään, ymmärtämään sekä kunnioittamaan toista ihmistä. Todellinen vuorovaikutus syntyy, kun asioita voidaan tuoda esille niitä peittelemättä tai teeskentelemättä. (Kaskela – Kekkonen 2006, 34.)

Luottamus rakentuu, kun ihminen kokee tulevansa kuulluksi ja kunnioitetuksi. Luottamus syntyy ajan kanssa ja siihen tarvitaan yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Ihmiset tarvitsevat eripituisen ajan luottamuksellisen suhteen rakentumiseen. Siihen vaikuttavat ihmisen aiemmat kokemukset samankaltaisista tilanteista. Joskus luottamussuhteen rakentumisessa auttaa, kun vanhempi näkee kasvattajan ja lapsen sensitiivisen suhteen. Luottamuksellinen ympäristö syntyy, kun vanhemmalla on mahdollisuus tuoda omat ajatuksensa esille ja vaikuttaa lapsen hoitoon, kasvatukseen sekä opetukseen. Päivittäinen vuoropuhelu lapsesta tukee luottamuksellista ilmapiiriä. (Kaskela – Kekkonen 2006, 36.)

Dialogi on aitoa vuoropuhelua, jossa kuuleminen on avainasemassa. Dialogissa keskeistä on tasa-arvoisuus, jossa kaikkien osapuolten ajatukset tulevat näkyviksi. Dialogin ideana on, että kenenkään tietämys ei ole toisen tietoa arvokkaampaa. Aidossa vuoropuhelussa osapuolet voivat tuoda esille myös erimielisyytensä, sillä se kannattelee kuulemisen ja kunnioituksen kokemusta. Dialogissa luodaan asioista yhteistä ymmärrystä, se on taitoa ajatella, puhua ja toimia yhdessä toisen ihmisen kanssa. (Kaskela – Kekkonen 2006, 38.)

Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvattajien ja vanhempien suhteen syventämistä päivähoiton ja perheen yhteistyössä. Kasvatuskumppanuuden rakentuminen on työntekijän ja vanhemman suhteen muodostama prosessi, joka lähtee päiväkodin henkilöstön aloitteesta ja kestää koko lapsen päivähoiton ajan. (Kaskela – Kekkonen 2006, 18–20.) Kaskela ja Kekkonen (2006) jakavat kasvatuskumppanuuden rakentumisen tutustumis-

käyntiin ja aloituskeskusteluun, lapsen vastaanottoon ja tutustumisvaiheeseen, päivittäisiin kohtaamisiin, kasvatustilanteisiin, lapsen erityisen tuen tilanteisiin sekä arviointiin.

3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Jokaisen lapsen tulee saada varhaiskasvatuksessa oman kehityksensä sekä tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä lapsen omien tarpeiden mukaisesti ja vastuu yhteistyön toteutumisesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. Yhteistyö vaatii henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyötä toteutettaessa tulee ottaa huomioon perheiden moninaisuus sekä tieto- ja viestintäteknologiaa tulee hyödyntää huoltajien ja henkilöstön välisessä kommunikoinnissa. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä tulee toteuttaa tarvittaessa monialaisesti. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan, että varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon sekä sosiaalipalveluiden kesken. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 32–33.)

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön pääpainona on fokusoitua lapseen. Yhteistyö on molemminpuolista sitoutumista yhdessä toimimiseen lapsen tukemisessa. Päiväkodin henkilöstön näkökulmasta sitoutuminen merkitsee huoltajien tahdon selvittämistä ja huomioon ottamista. Huoltajien osalta sitoutuminen merkitsee taas erilaisten tietojen luovuttamista päiväkodin henkilökunnalle. (Mahkonen 2016: 154.)

Lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista pyritään edistämään huoltajien ja päiväkodin henkilöstön välisen yhteistyön avulla. Luottamuksellisuudella, tasa-arvoisuudella sekä toistensa kunnioituksella on suuri merkitys hyvän yhteistyön toteutumisen kannalta. Kunnioittava, luottamuksellinen ja toisiaan kuunteleva suhde henkilöstön ja vanhempien välillä helpottaa mahdollisen huolen ilmaisemisessa. Myönteinen ilmapiiri, erityisesti ongelmatilanteissa, on tärkeää. Näiden kahden lapselle tärkeän tahon tietojen yhdistyminen luo parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Lapsen vanhemmalla on kuitenkin ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 33; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005: 31; Kaskela – Kekkonen 2006, 18.)

Varhaiskasvatuksen arvoista, tavoitteista sekä vastuista tulee keskustella huoltajien kanssa. Huoltajille tulee antaa myös mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja tavoitteiden suunnitteluun sekä kehittämiseen yhdessä lasten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 33.) Kaskela ja Kekkonen (2006) kiteyttävät huoltajien ja henkilöstön välisen yhteisen kasvatustyön tavoitteeksi, ”että lapsi toimijana ja oman elämänsä kokijana tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi”. Yhteistyö lähtee lapsen omista tarpeista, jolloin lapsen leikin, toiminnan, kokemusten ja toiveiden havainnointi on erittäin tärkeässä asemassa. Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa siis lapsen etu ja oikeudet. (Kaskela – Kekkonen 2006, 17; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön juridisia peruselementtejä ovat lakiin perustuva osallisuus eli *kuuleminen*, *puhevalta* sekä *päätöksenteko*. *Kuuleminen* ja sen toteutuminen liittyvät vanhemmuuteen ja huoltajuuteen. Oikeudellisesti kuuleminen on ammattihenkilöstön ja lapsen lakisääteisten huoltajien välistä vuorovaikuttamista. Yksinkertaisimpana asetelmana voidaan juridisesti pitää tilannetta, jossa lapsen lakisääteiset huoltajat asuvat samassa taloudessa lapsen kanssa. *Puhevalta* taas liittyy ensisijaisesti niihin tilanteisiin, joissa lapsi ja toinen biologisista vanhemmista asuu eri talouksissa. Vaikka perhe on hajonnut, kummallakin huoltajalla on samat oikeudet ja velvollisuudet lapseen nähden. Päiväkodin henkilöstön velvollisuutena on tiedottaa poismuuttanutta huoltajaa yhteistyön mahdollisuuksista, kun on yhteishuoltajuudesta kyse. Päätäntävalta pysyy yhteishuoltajuudessa molemmilla huoltajilla erosta huolimatta, eikä sitä voi delegoida niin sanotulle lähivanhemmalle. (Mahkonen 2016: 155.)

Varhaiskasvatuksessa tulee tukea lapsen kehitystä sekä oppimista lapsen tarpeiden mukaan ja näin ollen edistää lapsen hyvinvointia. Tuen avulla voidaan ehkäistä mahdollisten ongelmien syntymistä ja niiden kasvamista sekä monimuotoistumista. Lähtökohtaisesti tuen järjestämisessä otetaan huomioon lapsen vahvuudet sekä oppimisen ja kehityksen tarpeet. Tuki rakentuu lapsen oppimisen yksilöllisistä tarpeista sekä oppimisympäristöön liittyvistä ratkaisuista. Lapsen tuen tarpeen havaitsemisessa yhteistyön merkitys kasvaa. Tuen suunnitteluun on tärkeää ottaa mukaan sekä lapsi, lapsen huoltajat, lastentarhanopettaja, erityislasterhanopettaja että muu varhaiskasvatushenkilöstö. Lapsi voi saada tukea myös muista palveluista, kuten neuvolasta tai vammaispalveluista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 52–53.)

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun henkilöstöllä herää huoli lapsen kasvusta, kehityksestä tai hyvinvoinnista. Huoltajan kanssa tulee keskustella heränneestä huolesta sekä tuen mahdollisuuksista. Myös lapsi osallistuu yhteistyöhön kehitystasonsa mukaisella tavalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 53.)

4 Lapsen etu vanhemmuuden keskiössä

Tässä kappaleessa perehdymme tarkemmin vanhemmuuteen ja sen tärkeyteen lapsen elämässä. Lisäksi kerromme huoltajuudesta juridisesta näkökulmasta. Kerromme myös, miten huoltajuus toteutuu ja otetaan huomioon erikoisilanteissa esimerkiksi silloin kun on kyseessä vanhempien välinen ero tai vankeusrangaistus.

4.1 Vanhemmuus ja lapsen etu

Oli lapsella minkälainen perhe tahansa, vanhemmat tai aikuiset synnyttävät keskeisesti sen ilmapiirin, jossa lapset elävät. Myös poissaoleva vanhempi on aina läsnä jollakin tasolla, puhuttiin hänestä tai ei. Ihmisistä valtaosa kohdistaa suurimmat rakkauden kokemiseen liittyvät tarpeet perheeseen. Moni kokee riittämättömyyttä ja tunnistaa vajavuutensa vanhemmuudessa. Nämä kokemukset ovat usein terveitä, kukaan vanhempi ei ole täydellinen. Olennaista on tutkia sitä, mistä lähtökohdasta ojentautuu vanhemmuudessaan. Realiteettien tunnistaminen sekä oman toiminnan vahvuuksien ja heikkouksien näkeminen totuudenmukaisesti ovat osa aikuisuutta. (Kinnula 2004: 32, 35.)

Kirjassaan ”Vahvaan vanhemmuuteen” Kristeri (2002) kuvaa omakohtaisia kokemuksiaan vanhemmuudesta ja sen tuomista haasteista. Kohtaamalla oman keskeneräisyyden, riittämättömyyden ja kivut vanhempana, voi kasvaa kohti vahvempaa vanhemmuutta. Hän kuvailee kyseisessä teoksessa omasta itsestä huolehtimisen tärkeyttä seuraavalla tavalla: ”Uskon edelleen, että hoitamalla itseämme autamme lastamme eniten, sillä vanhemmuutemme alkaa siitä hetkestä lähtien, kun uskallamme puhua asioistamme.” Riittävä vanhemmuus liittyy siihen, että lapsen kotona on turvallista, läsnä olevaa aikuisuutta. Lapsi tarvitsee tunteita kestäväää ja hänen tarpeisiinsa riittävässä määrin vastaavaa aikuisuutta sekä aikuisuutta, joka tarjoaa rajat ja rakkautta rajojen sisällä. (Kristeri 2002: 10–11, 23.)

Vanhemmuutta voidaan tarkastella vanhemmuuden roolikartan avulla erilaisten roolien valossa. Tausta-ajatuksena on vanhemmuuden hahmottaminen mahdollisimman selkeästi ja luontevasti. Vanhemman toiminnan perusmotiiveina lapsen näkökulmasta voidaan luokitella viisi eri roolia: huoltaja, rakkauden antaja, rajojen asettaja, elämän opettaja sekä ihmissuhdeosaaja. Eri rooleilla on omat tavoitteensa, kuten huoltajan rooliin voi kuulua esimerkiksi ruoan antaminen, vaatetuksesta huolehtiminen sekä levon turvaaminen. Rajojen asettajan rooliin sen sijaan voisi kuulua lapsen turvallisuudesta huolehtiminen. Roolit kehittyvät vähitellen ja on tavanomaista, että tuore vanhempi voi kokea usean roolin tavoitteet haastavaksi saavuttaa. Vanhemmuuden keskeisempien roolien voidaan ajatella kehittyvän vanhemmuuden myötä. Joku rooleista saattaa jäädä kokonaan pois tai vaatia harjoittelua enemmän kuin muut roolit. Tarkoituksena on, että vanhemman rooli vaihtuu joustavasti sen mukaan, mitä lapsi kehityksensä tueksi milloinkin tarvitsee. Lasten tarpeet ovat yksilöllisiä ja ne vaihtelevat muun muassa lapsen iän ja kehityksentason mukaan. (Ylitalo 2011: 9–11, 13.)

Kasvattaminen voidaan nähdä eräänlaisena palvelutehtävänä. Kasvattaminen on eräänlaista käytettäväksi asettumista ja siinä tarvitaan kaikkea mitä ihmisessä on, esimerkiksi kokemusta, intuitiota, arvoja ja sitoutuneisuutta. Kasvattamisessa tarvitaan myös rohkeutta, joka on sitä, että uskaltaa kuunnella itseään ja asettua aitona ihmisenä myös omaan kasvuprosessiin, johon vanhemman ja kasvattajan tehtävä aikuisen ihmisen haastaa. Syyllisyyden kokemista voidaan kuvata eräänlaisena vastuunottamisen ilmenemismuotona. Syyllisyydentunto ei ole merkki siitä, että on tuhoon tuomittu, vaan syyllisyys on eräs ratkaiseva vaihe inhimillisessä kasvussa ja kypsymisessä. Syyllisyyden kohtaaminen johtaa aikuisuuteen ja itsekunnioituksen kasvuun. (Hellsten 2003: 9, 15.)

Yhteiskunnassa äidit ovat siirtyneet työelämään ja isän merkitys on tuntunut kasvavan. Isä tukee äitiä hänen äitiydessään, saaden äidiltä tukea myös isyyteen. Isä rakentaa oman turvallisen kiintymyssuhteensa lapseen. On tärkeää, että vanhemmat yhdessä tukevat toinen toistaan vanhemmuudessa löytäen toisistaan parhaat piirteet juuri omien lastensa kasvattamiseen ja hoitamiseen. (Moilanen 2003: 4–5.)

Sosiaalipolitiikalla on ollut perinteisesti tehtävänä suojella kansalaisia riskeiltä ja lieventää yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Hyvinvointivaltiollisen sosiaalipolitiikan ja palvelujärjestelmän pitkälle kehittymisestä huolimatta niiden toimivuutta joudutaan jatkuvasti arvioimaan suhteessa yhteiskunnan muutoksiin ja ihmisten elinoloihin. Lasten hyvinvointi on

yhteydessä yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin muutoksiin, esimerkiksi se millaisessa tilanteessa kotitaloudet ovat vaikuttaa väestönkehitykseen ja lasten asemaan. Ilman arvioivia kansalaisia, muuttuva hyvinvointipolitiikka muuttuvissa yhteiskunnallisissa oloissa ei selviä. (Vornanen 2001: 31.)

Terveys ja hyvinvointi ovat keskimäärin parantuneet lasten ja nuorten keskuudessa. Näistä tuloksista huolimatta osalla lapsista ja nuorista menee entiseen verrattuna yhä huonommin. Esimerkiksi huostaanottojen lisääntynyt määrä osoittaa, että lapsiperheiden pahoinvointi on kasvanut ja saanut aikaan ongelmia, joihin puuttuminen edellyttää korjaavia palveluja. Perhe- ja kasvatustieteet sekä erikoissairaanhoidon ovat kovilla tilanteissa, jossa perheiden pitkälle kehittyneet ongelmat vaativat erityisiä tukitoimia. Perheiden tukemisen ja ongelmien ehkäisyn kannalta keskeisiä ja aikaisempien tutkimusten mukaan vaikuttavia keinoja olisivat varhainen huolten tunnistaminen ja niihin puuttuminen. Sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämissuuntien suunta onkin siirtää painopistettä ehkäiseviin palveluihin. Erityisesti vanhemmuuden vahvistaminen on ensisijaista, sillä vanhempana toimimiseen liittyvät vaikeudet lisäävät riskiä lapsen kehityksellisiin haasteisiin, mielenterveysongelmiin sekä syrjäytymiseen. Vanhempien osoittamaan lievältä kuulostavaankin huoleen tulisi aina suhtautua vakavasti. (Halme – Perälä 2014: 216.)

Lasten oikeuksista keskustelu liittyy siihen, millä tavalla lapset ja lapsuus mielletään yhteiskunnassa. Oletukset ja mielikuvat muovaavat odotuksia ja käytöstä lapsia kohtaan. Vasta sitten, kun lapsi nähdään yksilönä, eikä vain perheen tai muun yhteisön osana, voidaan puhua lapsen oikeuksista. Perhekontekstissa on helppo ajatella lasta ja uskoa siihen, että perheellä on yhteinen etu, yhteiset tavoitteet ja päämäärät sekä yhteiset mielipiteet. Tällä tavoin tehty, perheen kautta tapahtuva lapsen edun ajattelu ei kestä tarkempaa tarkastelua. (Sinko 2001: 137.)

Lasten oikeuksien yleissopimus on yleismaailmallinen ihmisoikeussopimus, joka tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 1990. Suomi vahvisti ja saattoi yleissopimuksen voimaan vuonna 1991. Lapsen ihmisarvo on tärkein yleissopimuksen teema, joka liittyy jokaiseen yleissopimuksessa mainittuun periaatteeseen ja lapsen oikeuteen. Pääperiaatteita ovat muun muassa lapsen etu ja lapsen oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon sekä lapsen näkemysten huomioon ottaminen. Lasten oikeuksien toteutumista ja kokonaisvaltaista käyttöönottoa valvoo Suomessa lapsiasiavaltuutettu. Lapsiasiavaltuutettu korostaa lasten erityisasemaa yhteiskunnassa, pyrkii kehittämään yleisiä lapsiin

kohdistuvia asenteita sekä edistää lapsiasioiden koordinoitua hallinnon eri tasoilla. (Araneva 2001: 100–101, 106.)

Yleissopimuksen sopimusvaltiot tunnustavat lasten oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa, että lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä. Lapsen etu on otettava huomioon kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia. Lapsen, joka asuu vanhemmastaan tai vanhemmistaan erossa, on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, jos se ei ole lapsen edun vastaista. (Asetus lapsen oikeuksista 60/1991, johdanto, 1.osa artikkelit: 3, 9).

4.2 Huoltajuus

Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta käsittelevän lain (1983/361) mukaan lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Lapselle tulee myös turvata läheiset ja myönteiset ihmissuhteet erityisesti hänen vanhempiansa. Huoltajiksi katsotaan lapsen vanhemmat tai henkilöt, joille huolto on uskottu. Kun lapsi täyttää kahdeksantoista vuotta, huoltajuus päättyy. Erityistapauksessa, jolloin lapsi on mennyt alle kahdeksantoista-vuotiaana avioliittoon, huolto päättyy siihen. Lapsen huoltajat tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset ja vastaavat huoltoon liittyvistä tehtävistä, kuten hoidosta ja kasvatuksesta, ellei ole toisin säädetty tai määrätty. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361 1.luku 1§, 3§, 5§.)

Lapsen huoltajat voidaan määrittää lapsen syntymän perusteella. Avioliitossa keskenään olevat lapsen vanhemmat ovat kumpikin lapsen huoltajia. Sen sijaan, jos vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään lapsen syntyessä, on äiti lapsen huoltaja. Jos lapsen vanhemmat menevät naimisiin toisen vanhemman ollessa yksin lapsen huoltaja, molemmista tulee huoltajia. Vanhemmilla on oikeus sopia lapsena huollosta ja tapaamisoikeudesta. Sopimus tulee tehdä kirjallisesti ja se on esitettävä sen kunnan sosiaalilautakunnalle, missä lapsella on asuinpaikka. Vanhemmat voivat sopimuksessa sopia muun muassa, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille, yksin toiselle vanhemmalle tai, että lapsella on oikeus vanhempien sopimalla tavalla pitää yhteyttä ja tavata van-

hempansa, jonka luona ei asu. Jos olosuhteet muuttuvat tai tulee muuta aihetta muuttaa jo tehtyä sopimusta, voidaan sosiaalilautakunnan vahvistamaa sopimusta tai tuomioistuimen päätöstä lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta muuttaa. Päätettäessä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta käsittelevistä asioista on otettava huomioon ensisijaisesti lapsen etu. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota siihen, miten huolto ja tapaamisoikeus toteutuvat parhaiten vastaisuudessa. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361 2.luku 6§–8§, 10§ ja 12§.)

4.3 Huoltajuus erikoistilanteessa

Lapsella on oikeus tavata vanhempansa, jonka luona hän ei asu. Oikeutta säätelee laki, joka määrittelee tapaamisoikeuden ehdot. Jos ehdot täyttyvät, ei tapaamisella tulisi olla estettä. Laissa säädetään lapsen tapaamisoikeudesta vanhempansa. Sen tarkoituksena on turvata lapsen oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempansa, jonka luona lapsi ei asu. Tapaamisoikeuden suhteen vanhempien tulee olla keskinäisessä yhteisymmärryksessä ja tarkastella asiaa lapsen edun kannalta. Tapaamisoikeuden on tarkoitus toteutua 1§:ssä säädettyjen periaatteiden mukaisesti, joka tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vanhempi pystyy hyvin hoitamaan lasta ja huolehtimaan lapsen tarpeista. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361 1.luku 1§, 2§.)

Lain mukaan, huoltajien yhteistoimintaa käsittelevässä pykälässä, määritellään että lapsen huoltajat tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset, jollei toisin ole säädetty tai määrätty. Erityistapauksessa, milloin joku huoltajista ei matkan, sairauden tai muun syyn vuoksi voi osallistua lasta koskevan päätöksen tekemiseen ja ratkaisun viivästyisestä aiheutuisi haittaa, ei hänen suostumuksensa asiassa ole tarpeen. Kuitenkin, jos asialla on huomattava merkitys lapsen tulevaisuuden kannalta, on huoltajien tehtävä päätös yhdessä, jollei lapsen etu ilmeisesti muuta vaadi. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361 1.luku 5§.)

Rikosseuraamuslaitoksen lapsi ja perhetyön linjausten (2013) mukaan vankilan tulisi ottaa paremmin huomioon asiakkaiden lasten hoidon ja tuen tarve. Kun vanhempi on tutkintavankina tai suorittamassa vankeusrangaistusta, on Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä selvittää lapsen hoidon ja tuen tarve. (Lapsi- ja perhetyölinjaukset 2013: 11).

Vankilaan tullessa täytyy vangin omasta väestötietojärjestelmästä tarkistaa, kuinka monta alle 18-vuotiasta biologista lasta hänellä on, sekä kuinka monen lapsen huoltajuus

hänellä on. Saapuessaan vankilaan vanki ilmoittaa lähiomaisensa, joka voi olla myös lapsi. Selvitystä tehdään, jotta jokaisen henkilökohtaiset perhesuhteet osattaisiin ottaa huomioon rangaistusajan suunnitelmassa. Yhteyksien säilyminen omaisiin pyritään ottamaan huomioon rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa. (Lapsi- ja perhetyölinjaukset 2013: 10).

Lapsen huoltoa tai tapaamisoikeutta koskeva oikeudenkäynti voidaan panna vireille hakemuksella, jonka voivat tehdä vanhemmat yhdessä, vain toinen vanhempi, lapsen huoltaja tai sosiaalilautakunta. Asian yhteydessä voidaan esittää myös vaatimus lapselle maksettavan elatusavun vahvistamisesta tai vahvistetun elatusavun muuttamisesta. Asiaa käsiteltäessä on tuomioistuimen varattava lapsen vanhemmille ja huoltajalle tilaisuus tulla kuulluiksi, jos kutsu voidaan antaa heille tiedoksi. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361 3.luku 14§, 15§.)

5 Vankeusrangaistus ja vanhemmuus vankilassa

Vankeusrangaistusta voidaan pitää rikoksen päätepisteen lisäksi osattomuuden jatkuksena. Yhteiskunnallinen eriarvoisuus on näkynyt monen vankilaan päätyvän elämässä jo syntymästä lähtien. Ihmisten oireita kohdellaan heidän ominaisuuksinaan ja osana identiteettiä. (Granfelt 2006: 145– 146.) Tässä luvussa kerromme, mitä vankeusrangaistuksella tarkoitetaan ja miten se vaikuttaa vanhemmuuteen sekä vankeusrangaistusta suorittavan lapsiin.

5.1 Vankeusrangaistus

Suomessa Rikosseuraamuslaitoksella on yhteensä 26 vankilaa, joista 15 on suljettuja laitoksia ja 11 avovankiloita. Vankeusrangaistus voidaan tuomita joko määräaikaisena tai elinkautisena rangaistuksena. Vankeja oli Suomessa keskimäärin 3068 vuonna 2015. Suomen vankien määrä on laskenut kymmenessä vuodessa 19 prosentilla. (Rikosseuraamuslaitos 2015.)

Vankeusrangaistuksen tavoite on edistää vangin rikoksetonta elämäntapaa. Tähän pyritään vaikuttamaan tukemalla vangin elämänhallintaa, sijoittumista yhteiskuntaan sekä estämällä rikosten tekeminen rangaistuksen aikana. Vangin sijoittamista yhteiskuntaan

pyritään edistämään muun muassa ylläpitämällä vangin ammattitaitoa sekä työ- ja toimintakykyä ja tukemalla vankia päihteettömään elämään. Vankeuden pääpainona on vapauden menetys ja sen rajoittaminen. Vankeudella ei saa rajoittaa muita vangin oikeuksia tai olosuhteita, jotka eivät seuraa rangaistuksesta. (Vankeuslaki 2005/767 1. luku: 2§, 3§; 8. luku: 1§.)

Vankeusrangaistuksen aikana vangin sosiaalisia suhteita hänen lähiomaisiinsa tai muihin läheisiin tulee ylläpitää. Vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon sekä hänelle on annettava mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle omalla kustannuksella. Vangille voidaan antaa lupa sähköpostin käyttöön, jos sen käyttämisestä ei aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle. Vangilla on oikeus vieraiden tapaamiseen siihen varattuina aikoina. Tapaaminen voidaan sallia muinakin, kuin siihen varattuina aikoina, jos se on yhteyksien säilymisen kannalta tarpeellista. (Vankeuslaki 2005/767: 12. luku: 1§, 6§, 9§; 13. luku: 1§.)

Vanki voi hakea poistumislupaa, jonka tarkoituksena on tukea yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan. Vangille voidaan myös antaa poistumislupa tärkeästä syystä, jos se on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon tai työ-, koulutus-, sosiaali-, tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä syystä. Myös voidaan antaa saatettu poistumislupa ulkopuoliseen tilaisuuteen tai muusta syystä. Saatettu poistumislupa voi kestää enintään puoli vuorokautta. (Vankeuslaki 2005/767 14. luku 1§, 4§, 6§.)

5.2 Vankeusrangaistuksen vaikutukset vanhemmuuteen

Ehjästä ydinperheestä poikkeavat perhemallit leimataan helposti vahingollisiksi lapsen normaalille kehitykselle. Vankilassa olevien vanhempien vanhemmuutta pidetään poikkeavana vanhemmuutena, sillä vankilassa perhesuhteet eivät kuulu vankilassa olon keskiöön, sillä keskiöön tulee vankeusrangaistuksen myötä rangaistuksen toimeenpano sekä rikosten ehkäisy. Suljetuissa vankiloissa tapaamishuoneissa on pleksilasi vangin ja vieraan välissä, eikä tapaamishuoneessa oli juurikaan yksityisyyttä. Vanhemmuus perustuu vuorovaikutukseen vanhemman ja lapsen välillä, mikä vähenee vankeusrangaistuksen myötä ja näin ollen vaikuttaen vanhemmuuteen. (Enroos 2015: 26–30; Kristeri 2002: 23).

Enroos (2008) mainitsee tutkimuksessaan Vankila lapsuudessa- lapset vankilassa, että useissa ulkomaisissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että suurimpia huolia vankilassa olevien äitien mielestä on huoli lapsen hyvinvoinnista vankilan ulkopuolella sekä lapsesta erossa olemisen stressi. Vankeustuomio rajoittaa vankeusrangaistusta suorittavan kommunikointia sekä tapaamisoikeuksia. Yhteydenpito vankilan ulkopuolelle on hyvin rajoitettua ja rajoitukset vaikuttavat myös vankeusrangaistusta suorittavan perheen elämään. Vankeuteen liittyvät seuraukset vaikuttavat siis vahvasti myös vankilassa olevan läheisiin. Lisäksi syyllisyyden ja häpeän tunne voi olla paitsi vankeusrangaistusta suorittavalle vanhemmalle, myös hänen läheisilleen suuri. Oman lapsen tapaaminen vankilassa saatetaan kokea myös ahdistavana. Tämä saattaa johtaa siihen, ettei vankilassa oleva vanhempi halua tavata läheisiään, vaikka siihen olisi mahdollisuus. Vankien lapsiin liittyvät kokemukset saattavat sisältää monenlaisia tunteita kuten iloa, surua, häpeää ja ikävää. (Enroos 2015: 30; Granfelt 2006: 150; Granfelt 2013: 204.)

Vankeustuomio voi joskus toimia myös käännekohtana parempaan. Se voi olla ainut keino, jolla päihteiden, rikosten ja syrjäytymisen kierre saadaan katkaistua. Vankilassa olo saattaa myös joskus vaikuttaa positiivisesti suhteeseen omaan lapseen. Lapsi saattaa esimerkiksi nähdä vanhempansa ensimmäistä kertaa hyväkuntoisena ja päihteettömänä vankeustuomion aikana. (Granfelt 2013: 204, 213.)

Vankiperheiden ehkäisevää ja kuntouttavaa vertaisryhmätoimintaa ja koulutusta varten toimi vuosina 2007–2011 Kriminaalisäätien Ehjä perhe- hanke, joka oli kehittämisprojekti. Hankkeen tarkoituksena oli luoda perhetyön näkökulmasta rakentuva kuntoutusmalli sekä vangille että hänen perheelleen. Hankkeen aikana tehtiin yhteistyötä Ruotsiin ja siellä toimivaan Bryggan Stockholm nimiseen lastensuojeluyhdistykseen. Bryggan auttaa ja tukee vankien lapsia sekä tekee yhteistyötä Tukholman kaupungin sosiaaliviraston ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä. Vankilassa olevat vanhemmat saavat tulla avoimien ovien päivänä tapaamaan lapsiaan Brygganiin lomansa tai erityisvapaansa aikana. Tapaamisissa on otettu myös erityistapaukset huomioon. Jos esimerkiksi isällä on lähestymiskielto lasten äitiin, hänen on mahdollista tavata lapsiaan Brygganissa. Lapsille järjestetään myös tukiryhmiä, jotka on tarkoitettu 7-12 vuotiaille. Ehjä perhe projektin yhteenvedossa ja arvioinnissa mainittiin yhteistyön Ruotsiin olleen merkittävää ja sen edesauttaneen vankiperhetyön asian levittämistä Suomessa. (Sassi 2011: 2, 18, 25.)

6 Opinnäytetyön toteuttaminen

Tämän kappaleen tarkoituksena on avata lukijalle opinnäytetyön prosessia kokonaisuudessaan. Ensimmäiseksi kerromme opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset, jonka jälkeen syvennymme tarkastelemaan tutkimusympäristöä ja kohderyhmää. Kahdessa viimeisessä kappaleessa perehdymme aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiin.

6.1 Näkökulma, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää miten päiväkodit toteuttavat yhteistyön huoltajan kanssa tilanteissa, jossa lapsen toinen vanhempi on vankilassa. Lisäksi tavoitteenamme on kuvata vankeusrangaistusta suorittaneiden vanhempien subjektiivisia kokemuksia päiväkodin kanssa tehtävän yhteistyön toteutumisesta sekä vanhemmuuden tuen tarpeista. Näiden kahden näkökulman pohjalta haluamme opinnäytetyössämme tuoda esille mahdollisia kehitysideoita päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman yhteistyön toteuttamiselle, kun toinen lapsen vanhempi on vankilassa.

Toteutimme opinnäytetyön kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa pyrimme ottamaan huomioon sekä päiväkodin näkökulman, että vankeusrangaistuksen kokeneiden vanhempien näkökulman tutkittavaan aiheeseemme. Rajasimme opinnäytetyömme koskemaan tilanteita, joissa toinen lapsen vanhemmista on vankilassa. Koimme rajauksen tarpeelliseksi, jotta opinnäytetyömme olisi mahdollisimman selkeä ja rajattu.

Teoriaosuuden tarkoituksena on luoda viitekehys sille, miten päiväkodeissa huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö toteutuu tavanomaisissa tilanteissa. Lisäksi teoriaosuudessamme avaamme, miten vanhemmuus ja huoltajuus määritellään, sekä miten niiden merkitys muuttuu, kun molemmat vanhemmat eivät asu samassa taloudessa lapsen kanssa. Käsittelemme teoriaosuudessamme myös vankeusrangaistusta, sillä haluamme lukijan ymmärtävän, mitä vankeusrangaistus käytännössä tarkoittaa ja mitkä ovat sen vaikutukset vankilassa olevaan vanhempaan sekä hänen läheisiinsä.

Olemme asettaneet opinnäytetyön tutkimuskysymykset seuraavasti ja ne ovat tarkentuneet opinnäytetyön edetessä:

1. Mitkä ovat päiväkodin tavat toimia tilanteessa, jossa toinen vanhempi on vankilassa?
2. Miten vankeusrangaistusta suorittanut vanhempi kokee yhteistyön toteutuneen päiväkodin kanssa?
3. Miten yhteistyötä päiväkodin sekä vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman välillä voisi kehittää?

6.2 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä

Haastattelimme opinnäytetyötä varten kahta päiväkodin johtajaa sekä neljää vanhempaa. Yhteensä meillä oli siis kuusi haastateltavaa ja pidimme haastattelut yksilohaastatteluina. Päiväkodin johtajien haastattelut pidettiin kahdessa itähelsinkiläisessä päiväkodissa. Vanhempien haastatteluista kolme pidettiin KRIS Etelä- Suomi ry:n toimipisteessä Sörnäisissä ja yksi haastatteluista pidettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun Sofianlehdon toimipisteessä.

Päädyimme haastattelemaan kahta Itä-Helsinkiläisen päiväkodin johtajaa. Pohdimme yhdessä tutkimusryhmää valitessa, että päiväkodin johtajilla saattaa olla muuta henkilökuntaa paremmin tiedossa päiväkodin tavat toimia, kun kyseessä ei ole tavanomainen tilanne. Opinnäytetyömme kannalta oli välttämätöntä saada tutkimukseemme mukaan sellaisia päiväkodin johtajia, joilla on kokemusta kyseisestä tilanteesta. Molemmilla haastateltavista on 20–30 vuotta päiväkodin johtamiskokemusta. Kummallakin on myös johdettavana kaksi päiväkotiyksikköä. Lähetimme johtajille ennen haastattelua saatesanat (LIITE 3) sekä teemahaastattelurungot (LIITE 5) Molemmilla johtajilla oli kokemusta perheistä, jossa toinen vanhempi on ollut vankilassa.

Halusimme haastatella päiväkodin johtajien lisäksi vanhempia, joilla on ollut lapsi päiväkodissa silloin kun he ovat suorittaneet vankeusrangaistusta. Otimme yhteyttä KRIS Etelä- Suomi ry:hyn ja kysyimme heiltä olisiko heillä mahdollista toimia yhteistyökumppaninamme opinnäytetyössämme. Saimme opinnäytetyöhömme haastateltavat KRIS Etelä- Suomi ry:n kautta. KRIS on yhdistys, joka auttaa rikos- ja päihdekierteessä olevia

vertaistuen avulla. Yhdistyksen tarkoituksena on myös auttaa vaikeasti työllistyviä takaisin työelämään tai koulutuksiin. KRIS Etelä- Suomi ry tekee myös työtä syrjäytymisvaarassa olevien sekä rikoskierteeseen ajautuvien nuorten kanssa. (KRIS ry 2017.)

Opinnäytetyöhön osallistui neljä vanhempaa KRIS Etelä- Suomi ry:n kautta. Lähetimme hyvissä ajoin ennen haastatteluja saatesanat (LIITE 4) sekä teemahaastattelurungot (LIITE 6) kaikille osallistujille. Kaikki haastatteluihin osallistuneet olivat isejä, joilla kaikilla oli yksi tai kaksi lasta. Haastatteluun osallistuneet isät olivat jo vankilasta vapautuneita tai koevapautta suorittavia. Jokainen haastateltava suoritti vankeusrangaistusta lapsen ollessa päiväkodissa. Tänä aikana yhdellä isällä oli yhteishuoltajuus, yksi isä haki ja sai yhteishuoltajuuden vankilasta käsin, yhdellä ei ollut huoltajuutta, mutta oli tapaamisoikeus lapseen ja yhdellä isällä oli yksinhuoltajuus.

Tuomioiden pituudet vaihtelivat haastateltavien välillä. Osalla haastateltavista on ollut useita lyhempiä tuomioita ja osalla pidempiä yhtäjaksoisia tuomioita. Vankeusrangaistusten pituudet vaihtelivat kahdesta vuodesta lähes kymmeneen vuoteen. Vankeusrangaistuksia ja niiden osia he suorittivat useissa eri vankiloissa. Myös vankiloiden turvallisuusluokitus vaihteli avovankiloista korkean turvallisuusluokan vankiloihin.

Emme tehneet tutkimusryhmälle rajausta isyyden tai äitiyden perusteella. Opinnäytetyömme aihe rajasi haastateltavien määrää ja kaikki soveltuvat henkilöt sattuiivat olemaan isiä.

6.3 Aineiston keruu

Valitsimme tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Laadullisen tutkimuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista on tutkimusryhmään kuuluvien henkilöiden omien tulkintojen esille nostaminen (Hakala 2001: 17). Laadullisen tutkimusmenetelmän valinta on opinnäytetyössämme perusteltu, sillä haluamme tuoda jokaisen haastateltavan omaa ääntä esille. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja tuottaa tietoa sekä vanhempien, että päiväkodin johtajien kokemuksista ja mielipiteistä vanhemmuuden tukemisesta päiväkodissa, kun toinen vanhempi on vankilassa. Haastateltavana olivat vanhemmat, jotka ovat suorittaneet vankeusrangaistusta samaan aikaan kun heidän lapsensa on ollut päivähoitossa sekä päiväkodin johtajat, joilla on kokemusta tilanteesta, jossa päiväkodissa olevan lapsen vanhempi on vankilassa päivä-

hoitosuhteen aikana. Hirsjärvi ja Hurme (2000) kiteyttävät laadullisen tutkimuksen seuraavasti: ”Kun haluamme kuulla ihmisten mielipiteitä, kerätä tietoa, käsityksiä ja uskomuksia tai kun haluamme ymmärtää, miksi ihmiset toimivat havaitsemallamme tavalla tai miten he arvottavat tapahtumia, on luonnollista keskustella heidän kanssaan”.

Tutkimusmetodiksi valitsimme opinnäytetyöhömme teemahaastattelun. Valitsimme teemahaastattelun, koska halusimme haastatteluiden olevan keskustelunomaisempia kuin tarkkaa kaavaa noudattavia. Koimme puolistrukturoidun haastattelun sopivan opinnäytetyöhömme parhaiten, sillä se mahdollistaa myös lisä- ja jatkokysymysten tekemisen. Teemahaastattelussa ei edetä tarkkojen ja yksityiskohtaisten kysymysten varassa, vaan haastattelun tarkoituksena on edetä keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelussa on myös mahdollista tuoda tutkittavan ääntä enemmän kuuluviin. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jossa kaikille haastateltaville on samat aihepiirit ja teemat. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 48.) Eskolan ja Vastamäen (2001) mukaan teemahaastattelu on tutkijan aloitteesta tapahtuva keskustelu, jossa pyritään vuorovaikutuksen avulla saamaan haastateltavalta valittuihin kysymyksiin vastaukset.

Lähetimme teemahaastattelurungot sekä päiväkodin johtajille että vanhemmille ennen haastatteluita. Halusimme antaa haastateltaville mahdollisuuden tutustua haastattelussa käytäviin aihepiireihin etukäteen. Haastatteluiden alussa kertosimme opinnäytetyömme aiheen, kerroimme haastatteluiden olevan täysin anonyymejä ja ettei opinnäytetyöstämme pysty päättämään kenenkään henkilöllisyyttä. Kerroimme myös haastateltaville, että haastattelut nauhoitetaan aineiston analyysiä varten. Lisäksi muistutimme, että säilytämme tutkimusaineistoa paikassa, johon muilla ei ole pääsyä ja lopulta hävitämme sen asiallisesti. Pyysimme myös ennen haastatteluiden alkamista jokaiselta haastateltavalta kirjallisen suostumuksen haastatteluun (LIITE 1 ja 2).

Nauhoitimme haastattelut, jotta voisimme itse keskittyä haastatteluun mahdollisimman hyvin. Emme tehneet haastatteluiden aikana muistiinpanoja, sillä halusimme paneutua haastateltavien kuulluksi tulemiseen. Käytimme jokaisessa haastattelussa kahta nauhuri varmuuden vuoksi, jotta välttyisimme teknillisiltä ongelmilta. Kysyimme jokaiselta haastateltavalta lupaa kahden nauhurin käyttöön. Olimme tarkastaneet nauhureiden toimivuuden ennen haastatteluita. Teemahaastattelut tapahtuivat teemahaastattelurunkoon kirjattujen aihepiirien eli teemojen pohjalta. Jokaisen teeman alle olimme koonneet tarkentavia kysymyksiä. Haastateltavat saivat vastata kysymyksiin avoimesti ja niistä sai

keskustella vapaasti. Emme käyneet haastattelurunkoa strukturoidusti läpi, mutta jokainen teema käsiteltiin haastattelussa. Haastattelun lopussa kysyimme jokaiselta haastateltavalta, tuleeko heille vielä aiheesta mieleen jotain tai haluavatko he tarkentaa vastauksiaan. Lopuksi kiitimme jokaista haastateltavaa osallistumisesta ja kerroimme toimitavamme heille valmiit opinnäytetyöt luettavaksi. Toteutimme päiväkodin johtajien haastattelut ennen vanhempien haastatteluita.

Päiväkodin johtajien haastattelut oli sovittu haastateltavien aikataulujen mukaan. Haastatteluihin oli varattu tunti aikaa, sillä päiväkodin arki on usein kiireistä. Haastattelut sujuivat hyvin ja keskustelunomaisesti, mitä olimme toivoneet. Etukäteen valitut teemat nostivat haastattelussa esiin lisäkysymyksiä, jotka antoivat meille paljon hyvää lisämateriaalia.

Pidimme kolmen vanhemman haastattelut KRIS Etelä- Suomi ry:n tilojen eräässä huoneessa. Haastattelut sijoituivat eri päiville ja ne oli sovittu haastateltavien aikataulujen mukaan. Yksi haastatteluista pidettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun Sofianlehdon toimipisteessä etukäteen varatussa tilassa, sillä haastattelu pidettiin KRIS- yhdistyksen aukioloaikojen ulkopuolella. Halusimme pitää haastattelut haastateltaville tutussa ympäristössä. Olimme tavanneet osan haastateltavista muutaman kerran ennen haastatteluita, sillä kävimme etukäteen tutustumassa KRIS:siin ja sen tiloihin. Koimme itsemme erittäin tervetulleeksi tekemään opinnäytetyötä KRIS:sille. Emme rajanneet haastattelutilanteiden aikaa, sillä halusimme haastatteluiden olevan kiireettömiä. Otimme huomioon myös sen, että haastattelussa käydyt teemat olivat arkaluonteisia, joten halusimme haastattelutilanteiden olevan mahdollisimman luottamuksellisia. Haastattelutilanteet olivat tunnelmaltaan rauhallisia ja vilpittömiä. Uskomme saavuttaneemme haastatteluissa luottamuksellisen ilmapiirin, sillä haastateltavat kertoivat haastattelussa paljon arkoja henkilökohtaisia asioita. Mielestämme haastattelut antoivat meille ainutlaatuisen aineiston, josta saimme paljon hyödyllistä materiaalia opinnäytetyömme kannalta.

Kaikki haastattelut olivat kestoiltaan noin puolesta tunnista hieman yli tuntiin ja saimme paljon mielenkiintoista materiaalia, josta olisi saanut paljon ylimääräistä aineistoa opinnäytetyöhömmme. Haastatteluista nousi myös paljon sellaista tietoa, mitä emme haastattelulomakkeissa osanneet kysyä. Opinnäytetyömme kannalta oli kuitenkin tärkeää eritellä haastatteluaineistosta ne asiat, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiimme.

6.4 Aineiston analyysi

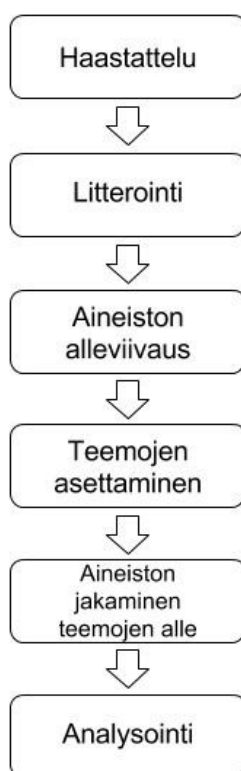
Hirsjärvi ja Hurme (2000) kuvaavat laadullista analyysiä ja sen pääpiirteitä eri vaiheina. Ero laadullisen aineiston ja kvantitatiivisen analyysin välillä on siinä, että laadullinen tutkimus pysyy aineistoltaan sanallisessa muodossa, joka voi olla osaksi muodoltaan alkuperäinen. Ensimmäisessä vaiheessa tutkija voi jo haastattellessaan tehdä havaintoja ilmiöistä esimerkiksi niiden toistuvuuden perusteella sekä päättää kerätä lisää aineistoa tarkistaakseen kehittelemänsä hypoteesin. Toisessa vaiheessa aineistoa analysoidaan yleensä niin sanotusti kontekstin ja aineiston läheltä. Kolmannessa vaiheessa tutkija käyttää päättelyä, joka voi olla abduktiivista tai induktiivista. Induktiivisessa päättelyssä on pääosassa aineistolähtöisyys, abduktiivisessa päättelyssä sen sijaan tutkija pyrkii todentamaan aineistonsa avulla omia valmiita johtoideoitaan. Neljännessä vaiheessa tutkija valitsee analyysitekniikan ja valitsee tutkimuksen käsittelyyn sopivan työskentelyn tavan. (Hirsjärvi – Hurme, 2000: 136.)

Teimme aineistomme analyysin teemoittelun keinoin, sillä pidimme sitä luontevana analyysimetodin teemahaastattelulle. Teemahaastatteluaineistoa usein analysoidaan Eskolan ja Vastamäen (2001) mukaan teemoittelemalla ja tyyppittelemällä. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston jäsentämistä teemojen mukaisesti ja sitten sen pelkistämistä. Tyyppittelyllä tarkoitetaan taas erilaisten tyyppikuvausten konstruktointia aineistosta. Aineiston voi teemahaastattelussa järjestää litteroinnin jälkeen uudestaan teemoittain. Kun teemat on valittu, jokaisen teeman alle laitetaan kaikkien haastateltavien vastaukset tähän teemaan. Tämän jälkeen aineistoa voidaan analysoida teemoittain, aluksi otetaan yksi teema ja sen sisältä valitaan vastaus, jota lähdetään työstämään. Tällä tavoin käydään koko aineisto läpi ja saadaan muodostettua kokonaiskuva. (Eskola - Vastamäki, 2001: 41– 42.)

Haastatteluiden jälkeen litteroimme haastatteluista saadun aineiston kokonaisuudessaan. Syvennymme litteroinnin jälkeen pohtimaan aineistosta nousseita olennaisimpia asioita. Kävimme yhdessä läpi puhtaaksi kirjoitetun aineiston ja alleviivasimme aineistosta tärkeimmiksi nousseet asiat. Litteroinnin jälkeen kävimme aineiston läpi, erottelimme tutkimuskysymyksiimme liittyvät kohdat ja karsimme osan aineistosta pois. Valikoimme aineistosta haastateltavien samankaltaisiin kokemuksiin liittyvät kohdat, jotka toistuivat useammassa haastattelussa. Lisäksi tarkastelimme, mitä samankaltaisia mietteitä haastateltavilla tuli esille aiheeseen liittyen. Valitsimme aineiston analyysiin myös

yksittäisiä mielipiteitä ja havaintoja, sillä haluamme tuoda esiin mahdollisimman laajasti haastateltavien ajatuksia aiheesta.

Tämän jälkeen pohdimme, mitkä teemat nousevat esiin aineistosta ja luokittelimme aineistoa teemojen alle. Tarkensimme teemoja aineiston luokittelun jälkeen ja tarkistimme, että kukin teema kuvaa hyvin aineistoa. Teemoitteluvaiheen jälkeen teimme yhteenvedon teemoista ja analysoimme aineiston. Etenimme prosessissa niin, että ensiksi analysoimme vanhempien haastatteluihin liittyvän aineiston ja sen jälkeen päiväkodinjohtajien aineiston.

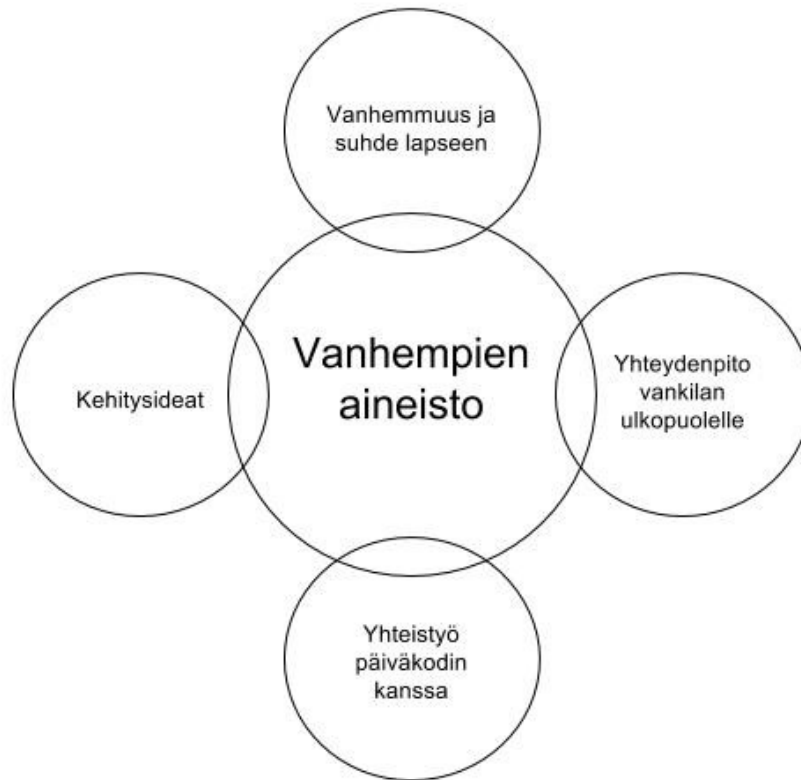
Kuvio 1. Aineiston analyysin prosessin eteneminen

Päiväkodin johtajien aineistoon liittyviä teemoja muodostui neljä: aiheen käsittely päiväkodissa, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, päiväkodin tukemisen keinot vanhemmuuteen sekä kehitysideat.

Kuvio 2. Päiväkodin johtajien aineistosta nousseet teemat

Vanhempien aineistoon liittyviksi teemoiksi valikoitui neljä teemaa: vanhemmuus ja suhde lapseen, yhteydenpito vankilan ulkopuolelle, yhteistyö päiväkodin kanssa sekä kehitysideat.

Kuvio 3. Vanhempien aineistosta nousseet teemat

Teemahaastattelurungossa (LIITE 1) mainitut aiheet tulivat hyvin esiin haastatteluissa ja saimme jaettua hyvin teemojen alle aineistosta valikoituja kohtia.

7 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimustoiminnassa on tärkeää arvioida tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Laadulliseen tutkimukseen liittyy useita erilaisia käsityksiä tutkimuksen luotettavuudesta. Tutkijan tulee jatkuvasti pohtia tekemiään ratkaisuja ja samalla punnita analyysin kattavuutta sekä työnsä luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa tutkijan tapa kertoa tutkimuksen toteuttamisvaiheista. Totuudenmukainen ja tarkka selostus toteuttamisesta lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijan omilla tulkinnoilla on vahva vaikutus tutkimuksen luotettavuuteen ja tutkimuksessa tuleekin perustella tarkoin mihin päätelmään omat tulkinnot perustuvat. (Hirsjärvi — Remes — Sajavaara 1997: 232 — 233; Eskola — Suoranta 1998: 209; Tuomi — Sarajärvi 2009: 134.)

Opinnäytetyömme luotettavuutta on vahvistanut se, että tekemämme ratkaisut ovat perusteltuja ja olemme työssämme kuvailleet tarkasti opinnäytetyön kaikki toteuttamisvaiheet. Kiinnitimme erityisesti opinnäytetyössämme huomiota totuudenmukaiseen tulkintaan ja halusimme työssämme tuoda esille kaikki haastattelussa tulleet näkökulmat. Pyrimme siihen, etteivät omat henkilökohtaiset mielipiteemme ja asenteemme tulisi näkyviin opinnäytetyössämme. Perustelimme opinnäytetyön johtopäätöksissä tekemämme tulkinnot suhteessa teoreettiseen viitekehukseen.

Tutkija kohtaa useita eettisiä kysymyksiä koko tutkimusprosessin aikana. Eettiset kysymykset voivat liittyä esimerkiksi tutkimuslupaan, tutkimusaiheen valintaan, tutkimusaineiston keruuseen, tutkimuskohteeseen, tutkimukseen osallistumiseen sekä tutkimuksesta tiedottamiseen. Tutkimusta tehdessä tulee saada lupa sekä viranomaisilta että tutkittavilta. Tutkimusaineiston keruussa tulee huolehtia luvasta nauhoittaa haastattelut ja huolehtia haastateltavien anonymiteetin säilymisestä. Tutkimuksen eettisessä pohdinnassa tulee selkeyttää, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen on ryhdytty. Tutkimukseen liittyvät eettiset kannanotot tulevat esille tahtoen tai tahtomatta esimerkiksi tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheissa. Haastatteluissa tulee kunnioittaa haastateltavan vapaaehtoisuutta vastata esitettyihin kysymyksiin. Erityisesti arkaluonteisissa aiheissa tutkijan tulee antaa tutkittavalle riittävästi tietoa tutkimuksen luonteesta ja tavoitteista. (Eskola — Suoranta 1998: 52 — 53, 56; Tuomi — Sarajärvi 2009: 129.)

Haimme opinnäytetyötä varten tutkimuslupaa varhaiskasvatusvirastolta sekä KRIS Etelä-Suomi ry:ltä. Noudatimme eettisyyttä muun muassa tekemällä haastattelusopi-

muksen jokaiselle haastateltavalle. Sopimuksessa kertosimme opinnäytetyömme aiheen ja tavoitteet sekä sitouduimme noudattamaan vaitiolovelvollisuutta ja anonymitietin säilyttämistä. Valitsimme aiheen oman mielenkiintomme mukaan ja halusimme käsitellä aihetta lapsen edun näkökulmasta. Ryhdyimme tutkimaan aihetta, sillä emme löytäneet aiempia tutkimuksia aiheesta ja halusimme toteuttaa opinnäytetyömme yhteiskunnallisesti tärkeästä aiheesta. Opinnäytetyömme haastatteluiden lähtökohtana oli vapaaehtoisuus. Kaikki haastateltavat osallistuivat opinnäytetyöhömmme omasta tahdostaan ja haastatteluissa esitettyihin kysymyksiin vastaaminen oli täysin vapaaehtoista. Etenimme haastatteluissa haastateltavan ehdoilla ja pyrimme luomaan luotettavan ilmapiirin. Pyrimme haastatteluissa siihen, ettemme painostaisi haastateltavia vastaamaan kysymyksiin tai johdattelisi heitä vastauksissaan. Nauhoitimme haastattelut kaikkien haastateltavien luvalla. Säilytimme opinnäytetyössämme kaikkien haastateltavien anonymitietin ja pohdimme tarkkaan, kuinka jokaisen haastateltavan henkilöllisyys saadaan suojattua kattavasti.

8 Tulokset

Tässä kappaleessa käymme läpi teemoitellusta aineistosta poimitut tulokset. Tulokset perustuvat haastattelevien henkilökohtaisiin kokemuksiin, eikä opinnäytetyömme pyri yleistettävään tietoon. Aluksi käymme läpi päiväkodin johtajien haastatteluista nousseet tulokset, jonka jälkeen avaamme vanhempien haastatteluiden tuloksia. Käytimme sitaateissa lyhenteitä, jotka kertovat, kenen haastateltavan aineistosta kyseinen lainaus on poimittu. Haastateltavat on koodattu seuraavasti:

Johtaja 1: J1, Johtaja 2: J2

Vanhempi 1: V1, Vanhempi 2: V2, Vanhempi 3: V3, Vanhempi 4: V4

8.1 Päiväkodin johtajien haastattelut

8.1.1 Aiheen käsittely päiväkodissa

Aineistosta kävi ilmi, että kumpikaan päiväkodin johtajista ei ole saanut koulutusta siihen, miten rakentaa yhteistyö vanhemman kanssa, joka suorittaa vankeusrangaistusta.

Myöskään henkilökunnalle ei aineiston mukaan ole ollut koulutusta edellä mainittuun tilanteeseen. Kumpikin haastateltava kertoi, että kun tilanne on ajankohtainen, sitä käsitellään yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Aineiston mukaan perheen yksilöllinen tilanne otetaan aina huomioon yhteistyötä luodessa. Toinen haastateltavista mainitsi myös sen, että jokaisen perheen tilanne on yksilöllinen, joten ei voi tehdä suoraa linjausta, miten aina tulisi toimia. Aineistosta kävi myös ilmi, että toinen haastateltava piti sitä tärkeänä, että johtajan lisäksi päiväkodin henkilökunta tietäisi vanhemman vankeusrangaistuksesta. Se helpottaisi hänen mukaansa lapsen kohtaamista ja tukemista. Haastateltava mainitsi myös sen, että lapsi saattaa oireilla päiväkodissa, joten henkilökunnan olisi helpompi tukea ja ymmärtää lasta, kun he tietävät lapsen perheen tilanteesta. Näin haastateltavat kuvaavat edellä mainittuja asioita:

”Aina silloin kun perheessä tulee jotakin, joka tarvitsee sen käsittelyn. Totta kai silloin käsitellään ja mietitään miten me perheen kanssa toimitaan ja et tuetaan sitä lasta ja lapsen vanhempia.” (J1)

”Joo tietenkin silloin ku se on ollu akuutti se asia ja totta kai siinä on ollu se käsittely ja se on aina käsitelty aina sen tietyn perheen tai sen tietyn lapsen näkökulmasta.” (J2)

”- - on lapsen etu, että me tiedetään, että mitä siellä perheessä tapahtuu, koska lapsi rupee kuitenkin jollai tavalla sitä asiaa ilmaisemaan tai oireilemaan. Niin tota silloin on hyvä, että kaikki tietävät.” (J1)

8.1.2 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö

Molempien päiväkodin johtajien haastatteluista kävi ilmi, että yhteistyön toteuttamista tulee miettiä yksilöllisesti ja siihen vaikuttavat useat eri tekijät. Esimerkiksi yhteistyön toteutumiseen vaikuttaa aineiston mukaan vankeusrangaistuksen syyt ja huoltajuus. Aineiston mukaan kävi ilmi, että vankeusrangaistuksen vakavuus tulee ottaa huomioon yhteistyötä luodessa. Molemmat haastateltavat kertoivat haastattelussa, että yhteistyö riippuu vahvasti siitä, mistä syystä on joutunut vankilaan. Esimerkiksi aineiston mukaan väkivalta- ja huumausainerikoksista vankilaan joutuneiden vanhempien kohdalla yhteistyötä tulee miettiä tarkkaan. Haastatteluissa nousi esille, että vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö riippuu huoltajuudesta. Molemmat haastateltavat olivat aineiston mukaan

yksimielisiä siitä, että yhteistyötä ei rakenneta, jos vanhemmalla ei ole huoltajuutta. Aineiston mukaan vanhemmalla, joka suorittaa vankeusrangaistusta, on yhtäläinen oikeus yhteistyöhön päiväkodin kanssa, jos hänellä on huoltajuus lapseen. Kuitenkin aineistosta kävi ilmi, että usein yhteistyö kuitenkin jää lapsen lähihuoltajan varaan. Esimerkiksi molemmat haastateltavat mainitsivat haastatteluissa, että tietojen välitys päiväkodista vankeusrangaistusta suorittavalle vanhemmalle on lähihuoltajan varassa. Haastateltavat kuvaavat mielipiteitään seuraavasti:

” - jos siin on semmosii uhkii, et sit ku iskä pääsee sieltä, se tulee ja kaappaa sen lapsen täältä. Et täytyy todella tarkkaa mieltii.” (J1)

” - Et tietysti riippuu siitä, kuinka rankka se tilanne on, et mistä syystä toinen vanhempi on sinne vankilaan joutunut, et jos on esimerkiksi että vankilasta pääsee väkivaltarikosta tai tämmöstä, nii se on meidän turvallisuus, et täytyy tietää.” (J1)

” - vankeusrangaistusasiassa, nii tässä kohtaa meil ei kyl oo lähteny mitää tietoja, sit sinne vankilaan käsin. Et se on toisen huoltajan tiedon välittämisen varassa. Tai sit se tieto ei lähde ollenkaan.” (J2)

Molemmista haastatteluista nousi esille, että yhteistyö vanhemman kanssa, joka on vankilassa, on ollut vähäistä. Pääasiassa vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman kanssa tehty yhteistyö on toteutettu lähihuoltajan kautta. Kumpikaan päiväkodin johtajista ei aineiston mukaan ole ollut suoraan vankilassa olevaan vanhempaan yhteydessä. Aineiston mukaan varhaiskasvatussuunnitelma tehdään pääasiassa molempien huoltajien kanssa, mutta esimerkiksi erotilanteissa se tehdään lähihuoltajan kanssa. Molemmat haastateltavat mainitsivat haastatteluissa, että molemmilla lapsen huoltajilla on oikeus saada varhaiskasvatussuunnitelma, mutta sen toimittaminen esimerkiksi vankeusrangaistusta suorittavalle vanhemmalle on lähihuoltajan vastuulla. Aineistosta nousi esille myös se, että vankeusrangaistusta suorittavalla vanhemmalla on oikeus olla päiväkodin kanssa yhteistyössä, jos hän itse ottaa päiväkotiin yhteyttä. Myöskään puhelinsoittoja tai muuta lapsen tietojen lähettämistä ei aineiston mukaan ole kumpikaan haastateltavista tehnyt. Aineistosta nousi yhteydenpidosta seuraavia seikkoja esille:

” - me ei soitella mihinkää vankilaa, et se on sitte sen tehtävä, kuka sitä lasta täällä huoltaa.” (J1)

” - miten missäkin kohtaa sitten sovitaan, niin isä sit sieltä vankilasta käsin ottaa meihin yhteyttä ja hänellä on siihen myös oikeus niin ilman muuta otetaan se siihen sitten mukaan.” (J1)

” - sitten se et jos sieltä joku valvottu puhelu tulee tännepäin ja se on sovittu et voidaan olla niinku yhteydessä.. Nii se on varmaan ihan ok.” (J2)

Haastateltava otti puheeksi haastattelussa sen, että varhaiskasvattajan tulee olla kunnioittava ja hyväksyvä kaikkia vanhempia kohtaan. Aineistosta nousi muun muassa esille, etteivät omat ennakkoluulot tai asenteet saisi vaikuttaa vanhempien kohtaamiseen. Haastateltavat kuvaavat kunnioitusta vanhemman kanssa tehtävässä yhteistyössä seuraavalla tavalla:

”Kasvatuskumppanuushan perustuu luottamukseen ja kunnioitukseen. Toisen kunnioitukseen ja siihen, et annetaan myös sille toiselle vanhemmalle se mahdollisuus.” (J1)

” - semmost ennakkoluuloo. Et jos vaik takaraivos onki, nii se ei saa tulla sit työnteossa esiin, nii täytyy sit kuitenkin pystyy tekemään se työ. Työ sillä tasolla, et ei tämmöset asiat vaikuta.” (J2)

Molemmissa haastatteluissa päiväkodin johtajat kertoivat, että he kehottavat vanhempia kertomaan vankeusrangaistuksesta. Aineiston mukaan oli tullut tilanteita, jossa vanhemmat ovat pohtineet vankeusrangaistuksen kertomisesta lapselle ja kannattaako sitä kertoa. Haastatteluissa kävi ilmi, vanhempia tuetaan ja kannustetaan kertomaan vankeusrangaistuksesta lapselle. Haastateltavat toivat myös esille sen, että olisi hyvä kertoa tuomiosta mahdollisimman totuuden mukaisesti, lapsen ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen. Molemmat haastateltavat pohtivat haastatteluissa sitä, että vankeusrangaistuksesta kertominen lapselle on tärkeää, sillä lapsi saattaa kuitenkin aavistaa, että häneltä salataan jotakin. Haastateltavat näkivät myös parhaaksi kertoa vankeusrangaistuksesta mahdollisimman varhain, sillä jälkikäteen asian paljastaminen saattaa tuntua lapsesta pahalta.

8.1.3 Päiväkodin tukemisen keinot vanhemmuuteen

Haastateltavat mainitsivat muun muassa haastatteluissa sen, että vanhempi on oman lapsensa asiantuntija ja pedagogin tehtävänä on tukea vanhemmuutta. Aineistosta ilmeni, että päiväkodit voivat tehdä yhteistyötä perheen tukemiseksi eri tahojen, esimerkiksi lastensuojelun kanssa. Aineistossa tuli esiin moniammatillisten verkostojen tärkeys. Esimerkiksi toinen haastateltavista sanoi, että heidän lapsensa päiväkotiki on mahdollistanut sen, että lastensuojelukeskusteluita voidaan toteuttaa päiväkodissa. Aineiston mukaan päiväkodit voivat myös ohjata perheitä eri palveluiden piiriin. Haastateltavat kuvaavat vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä seuraavalla tavalla:

”- - vanhempi on aina oman lapsensa asiantuntija. Ja me ollaan sitten täällä pedagogisia asiantuntijoita kasvatustahojen ja tuetaan tietenkin sitte, jos nähdään, että vanhemmuus tarvitsee tukea...” (J1)

”- - se ammatillisuus, mitä meil pitää olla tääl päiväkodissa ja mun mielest meil onki, nii se on aina lapselle ainutkertainen se vanhempi, oli se sit iha kuka tahansa, tai mitä tahansa tehny, nii me tehdään sit hänen kanssaan se yhteistyö mikä sit tehtäväks tulee.” (J2)

”- - yleensä me ollaan siin kohtaa myös lastensuojelun kanssa tekemisissä. - - tuetaan siihen, että lapsella on oikeus molempiin vanhempiin.” (J1)

Aineiston mukaan henkilökunnan tehtävänä on pyrkiä pitämään lapsen tilanne päiväkodissa mahdollisimman ennallaan, tilanteessa jossa lapsen vanhempi on vankilassa. Molemmissa haastatteluissa nousi esille, että päiväkodin henkilökunnan tulee tukea lasta käsittelemään lapsen tunteita ja ajatuksia, jos lapsi kertoo vanhemman vankeusrangaistuksesta päiväkodissa. Toinen haastateltavista mainitsi, että päiväkodissa voidaan käsitellä vankeusrangaistusta myös lapsiryhmässä, jos lapsi ottaa asian puheeksi koko ryhmän kuullen. Haastateltavan mukaan lasten kysymyksiin tulee vastata ja asiaa käsitellä, jos lapsi ottaa vankeuden puheeksi ryhmässä. Haastateltava sanoi, että lapselle on pahinta, jos syntyy tabuja, joista ei voi keskustella. Aineiston mukaan päiväkodissa voidaan lasten kanssa käsitellä asiaa muun muassa maalauksen, satujen ja tarinoiden avulla. Toisen haastateltavan mukaan lapsen yhteydenpitoa vankilassa olevaan vanhempaan tuettiin muun muassa niin, että lapsi askarteli vankilassa olevalle vanhemmalle isänpäiväkortin ja teki piirustuksia. Lisäksi toinen haastateltavista sanoi, että lapsen oireillessa

voidaan miettiä vanhemman kanssa, mitä mahdollisia tukikeinoja lapsi tarvitsee. Aineistosta nousi seuraavia esimerkkejä esille lapsille annettavasta tuesta päiväkodissa:

”- - lapselle kaikist pahinta et on niinku tabuja, joista ei voi puhua.” (J1)

”et mitä kysymyksiä lapsella tulee, eli jos oireilee kovasti niin sitten meillä tietysti otetaan niihin asiantuntijoihin yhteyttä jos tarvitaan.” (J1)

”- - isänpäiväkortit ja muut tehtiin ja lähetettiin. Äiti sit toimitti ne sinne isälle - - jotakin piirustuksia ja maalauksia lapsi teki - - mitkä sit toimitettiin sinne.” (J2)

8.1.4 Kehitysideat

Toinen haastateltavista piti opinnäytetyön aihetta hyvänä ja sanoi, että olisi hyvä, jos siitä tehtäisiin jokin pieni juttu jonnekin. Aineiston mukaan olisi hyvä, että päiväkodeissa puhuttaisiin, miten päiväkotit voisivat toimia tilanteissa, jossa lapsen vanhempi on vankilassa. Toinen haastateltava sanoi, että tämän aiheen voisi sisällyttää johonkin toisen koulutuksen yhteyteen. Seuraavassa muutama lainaus aineistosta:

”- - must on ihan hyvä et te teette tästä. Ja et ois hyvä jos siit tulis joku pieni juttu, juttu johonkin.” (J2)

”- - kylhän siit vois puhua niinku et oltais enemmän avoimia. Et monta kertaa ku mejän alueella on kokemusta ja näkemystä, niin nii tietysti sitä rohkeuttaki puhua vanhempien kanssa näistä niinku suoraan. - - Että ku se on ihmiselämää kuitenkin.” (J1)

Aineistosta kävi ilmi, että varhaiskasvatussuunnitelma olisi mahdollista lähettää vankilaan toiselle vanhemmalle lähihuoltajan suostumuksella. Toinen johtajista kertoi haastattelussa, että varhaiskasvatussuunnitelmaa ei voida lähettää sähköpostilla, sillä päiväkodin sähköposti ei ole tarpeeksi suojattu. Aineiston mukaan postitse voi lähettää lapsesta tietoja. Toinen haastateltava piti sitä mahdollisena, että vankeusrangaistusta suorittava vanhempi voisi tulla päiväkotiin varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun. Toinen haastateltavista taas sanoi, että vankeusrangaistusta suorittava vanhempi voi tulla päiväkotiin tapaamiseen, mutta se riippuu tuomion vakavuudesta. Aineiston mukaan puhelinsoitot

päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman välillä ovat mahdollisia, jos on yhteishuoltajuus. Toisen haastateltavan mukaan puhelinoimit ovat mahdollisia, jos ne ovat sovittuja ja valvottuja. Molemmat haastateltavat nostavat myös esille haastattelussa sen, että päiväkodissa resurssit tapaamisiin ovat rajalliset, koska päiväkodin ajankäytön rajat on vedetty niin tiukoille. Haastateltavat kuvailevat yhteistyön kehitysideoita seuraavalla tavalla:

”- ei varmaan mikään oo mahdotonta, et jos - - huoltajuutta ei oo millää tavalla rajoitettu ja sit tää toinen huoltaja on halukas - - nii emmä niinku usko, et se ois mahdotonta - - jos on vaikka joku loma sielt vankilasta ja sitte se tota noin pääsis tulemaan päiväkotiin käymään.” (J2)

”- - se on se et mihin me vedetään se ajankäytön raja, koska tota varhaiskasvatus on viety nii tiukkaan nää mitotukset...” (J1)

8.2 Vanhempien haastattelut

8.2.1 Vanhemmuus ja suhde lapseen

Aineistomme perusteella kaikki haastateltavat pitävät vanhemmuudessa tärkeänä erilaisten asioiden opettamista ja että näkee lapsen oppivan. Myös lapsen kehityksen ja kasvun seuraamista pidetään tärkeänä. Osa vanhemmista mainitsi myös tärkeäksi osaksi vanhemmuutta lapsen kanssa yhdessä vietetyn ajan. Aineistosta käy ilmi, että vankeusrangaistus on jollain tapaa jättänyt jälkensä vanhemmuuteen. Muun muassa yksi vanhemmista mainitsi haastattelussa, että monet lapsen ikä- ja kehitystasot ovat jääneet näkemättä. Kuitenkin kaikki vanhemmat nostavat haastattelussa vankeusrangaistuksen tuoneen myös positiivisia puolia vanhemmuuteen. Esimerkiksi osa vanhemmista mainitsi raitistuneensa tuomion aikana. Suurin osa vanhemmista nosti esille myös henkisen kasvun ja ajatusmaailman muuttumisen. Seuraavaksi lainaamme kahden vanhemman haastattelusta nousseita asioita:

”No, onhan se varmasti jollain tavalla jälkensä jättänyt. - - Jos ei ois ollu vankilassa nii varmasti ois ollu parempi suhde lapseen.” (V1)

"Ilman tota vankeusrangaistusta mä tuskin oisin selvinpäin, et tota mul on kuitenkin sellanen 17- vuotta kestäny päihteidenkäyttö historia ja tota sit mä sain riittävän pitkän vankeusrangaistuksen - - joku vuosi oli vaa semmonen että on niinku riittävästi käyttäny et elämä oli riittävän pohjalla tietyl taval - - vankilaki voi joskus pelastaa." (V4)

"- - jollai lailla muuttunu oma ajatusmaailma tuolla. Kyl nyt siviilissä ollaan. Se saa nyt jäädä, noi rosvohommat taakse." (V3)

"No se on ehkä kasvattunu mua. Sillee niinku henkisesti." (V2)

Aineistomme mukaan jokainen vanhempi mainitsee suhteen lapseen olevan hyvä. Kolme haastateltavaa on kertonut vankeusrangaistuksesta lapselle. Yksi vanhemmista kertoi suojelleensa lasta kiusaamiselta, jonka vuoksi ei kertonut lapselle tuomiostaan. Asia, joka nousi osassa haastatteluista esille, oli vankeusrangaistuksesta kertominen ja miten siitä kertoo lapselle. Yhdessä haastattelussa ilmeni, että lapselle ei riittänyt pelkästään tieto siitä, että isä on vankilassa, vaan hän halusi saada tarkemman selityksen isän joutumisesta vankilaan. Joissakin haastatteluissa nousi esille, että vanhempi tarvitsee tukea lapsen oireiluun ja sen käsittelemiseen.

"Sillee et ei alettais kiusaa tai dissaa mitenkää, et ku ei se sen vika oo, jos isä on vankilassa ja on ite hölmöilly. Nii ei se sen lapsen vika oo." (V2)

"Et esimerkiks on tämmösii sudenkuoppia, että sanon et isä on tehny sen rahan takia ja äkkii lapsi kääntää sen nii, et miks hän pyys uutta polkupyörää, et syyllistää itteensä." (V3)

Kaikki haastateltavat ovat olleet yhteydessä lapseen vankeusrangaistuksen aikana. Yhteydenpito on ollut mahdollista esimerkiksi kirjeitse tai puhelimitse. Osa haastateltavista oli päässyt perhetapaamisiin, jossa he saivat tavata lasta. Osa vanhemmista kertoi myös hakeneensa lasta päiväkodista vankilalomien aikana.

Aineistosta nousi esille, että vankeusrangaistuksen negatiivisia vaikutuksia ovat muun muassa ero lapsesta ja yhteydenpidon hankaluus. Yksi haastateltava kertoi myös, että

lapsi on syyllistänyt myös itseään isän vankilatuomiosta. Eräs vanhempi kertoi haastattelussaan myös sen, että lapsi on kertonut tarhassa ja koulussa avoimesti isän vankeusrangaistuksesta, mutta vanhempi mainitsi pelkäävänsä tuomionsa pituuden ja syyn paljastumisen aiheuttavan kärsimystä lapselleen.

”- - siinä sitten puhuttiin päihteistä, laillisista ja laittomista ja että mitä iskä on tehny ja minkä takia.” (V3)

”- - paljon itkua lapsilla ja huolta, et se on kova paikka niille - - ehkä kärsii enemmän ku se vanhempi siel.” (V3)

Lisäksi yksi vanhemmista kertoi haastattelussa, että viranomaisten suhtautuminen vanhemmuuteen muuttui vankilatuomion myötä, vaikka hänellä oli yhteishuoltajuus lapseen. Hän kertoi muun muassa niin, ettei päässyt mukaan lastensuojelun kokouksiin, vaikka oli myös lapsen lähihuoltaja ennen tuomiota. Positiivisena vaikutuksena lapsen ja vanhemman välillä nähtiin vankeusrangaistuksen aikana raitistuminen. Eräs vanhemmista kuvaili vankeusrangaistuksen vaikutuksia seuraavasti:

”Et huoltajuus ei muutu mikskään vaikka vankilaan joutuis. - - Et siinä mun mielestä paljastu se käsitys että mitä niinku huoltajuus tarkoittaa ja mitä ne oikeudet on.” (V3)

8.2.2 Yhteydenpito vankilassa ennakkoluulojen varjostamana

Kysyimme haastatteluissa vanhemmilta heidän kokemuksiaan vankilan antamista mahdollisuuksista yhteydenpitoon vankilan ulkopuolelle. Haastatteluissa kävi ilmi, että esimerkiksi suljetuissa vankiloissa on mahdollista soittaa puhelimitse. Yksi haastateltavista kuitenkin kertoi, että puheluiden hinnat ovat tänä päivänä niin kalliita, että harvalla vangilla on varaa soittaa puheluita. Haastatteluista saimme selville, että avovankiloissa on oman puhelimen käyttömahdollisuus. Osa haastateltavista kertoi, että suljetussa vankilassa voi vastaanottaa sähköposteja. Sähköpostit saapuvat vangeille kahden haastateltavan mukaan tulostettuina. Suljetuissa vankiloissa ei kuitenkaan aineiston mukaan ole mahdollista itse lähettää sähköpostia. Avovankiloissa on haastatteluiden mukaan mahdollista käyttää sähköpostia normaalisti. Kirjeiden lähettäminen ja vastaanottaminen on suljetuissa sekä avovankiloissa aineiston mukaan mahdollista.

Haastatteluissa kävi ilmi, että vankilasta voi hakea saatettua lomaa. Haastateltava kertoi, että tällöin lomalle tulee mukaan kaksi vartijaa, joita voi pyytää pukeutumaan siviilivaatteisiin. Lisäksi yksi haastateltavista kertoi, että vankilasta voi hakea myös tärkeäsyylomaa, mikä ei kuluta omia lomia. Tärkeäsyylomaa voi haastateltavan mukaan käyttää esimerkiksi viranomaisasioiden hoitoon. Suurin osa haastateltavista kertoi, että vankiloissa on myös mahdollisuus päästä perhetapaamisiin. Seuraavassa haastateltavat kuvaavat omia kokemuksia tapaamismahdollisuuksista:

” - - ku tuomio on vähä pidemmällä, sanotaa vaik et puoliväli tai niillä paikkeilla, nii voi hakee saatettuu lomaa. Niinku myös kouluun, mutta sitä mä en koskaan tehny, ku siin on taas kaks vartiaa. Vaikka niille voi pyytää siviilivaatteet päälle, ni se vaa helposti paistaa kumminki se asia, et ei viitti kouluympäristöön mennä.” (V3)

”No kyl sitä jollai taval tuettii sitä yhteydenpitoa, et mut et tietyl taval kuitenkin sen vankeusrangaistuksen raamit määrää sen, et nii kauan ku lomaaika ei oo alkanu tai muuta. - - Ja sit tietty ku ne lomat aukes, nii kävin tietty kaikki lomat tapaamassa lasta.” (V4)

Aineiston mukaan vankien mahdollisuudet pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle eivät aina sujuneet mutkattomasti. Esimerkiksi yksi haastateltavista kertoi eräässä vankilassa perhetapaamisten välien venyneen luvattua aikaväliä pidemmiksi. Hän kertoi, että normaalisti perhetapaamiset tulisi järjestää vähintään neljän viikon välein, mutta hänen kohdallaan tapaamisvälit venyivät kuuteen viikkoon. Aineistosta tuli ilmi, että välillä saatettujen lomien käyttäminen esimerkiksi lapsen tapaamiseen koettiin epämiellyttävänä vartijoiden siviilivaatteista huolimatta. Lisäksi suurin osa haastateltavista mainitsi sen, että omista oikeuksista tulee olla tietoinen ja niitä täytyy osata vaatia.

Haastatteluista ilmeni myös, että viranomaisilla saattoi esiintyä ennakkoluuloja heitä kohtaan. Esimerkiksi yksi haastateltava kertoi, että viranomaiset tekivät johtopäätöksiä hänelle annetusta tuomiosta. Muun muassa haastateltava kertoi, että huumausainerikoksesta tuomion saanut joutuu todistelemaan viranomaisille, ettei itse käytä päihteitä. Lisäksi yksi haastateltavista nosti puheeksi sen, että hänen rangaistusajansuunnitelmassa viranomaisen sivuutti perhesuhteet-osion, vaikka hän oli kertonut lapsestaan ja kuvaili perheen tärkeyttä hänelle. Tämä johti siihen, ettei hänelle myönnetty muun muassa per-

hetapaamisia tai pääsyä perheleirille. Asia korjaantui vasta, kun rangaistusajansuunnitelma täydennettiin toisen viranomaisen kanssa. Seuraavat lainaukset kuvaavat haastateltavien kokemuksia seuraavasti:

”- - Jos mä en ois ollu nii tietone omista oikeuksista ja velvollisuuksista - - et moni ois niinku jääny jalkoihin.” (V1)

*”- - ensin pitää vähän tutustuu, et sä oot suunnilleen täyspäinen, sitte ruve-
taa keskustelelee normaalisti.” (V3)*

*”- - Ja ensin siin väen väkisin yritettiin tehdä että mul on huumeongelma,
mut mul ei voinu olla huumeongelmaa, jos mä en käytä huumeita tai en oo
käyttäny.” (V3)*

8.2.3 Yhteistyö päiväkodin kanssa

Suurin osa haastateltavista kertoi, että ei ole ollut yhteydessä päiväkodin kanssa vankeusrangaistuksen aikana. Aineistosta tuli ilmi, etteivät vanhemmat olleet tienneet edes mahdollisuudesta olla päiväkodin kanssa yhteydessä. Eikä heidän mukaansa päiväkodin henkilökunta ollut ottanut heihin yhteyttä. Yksi haastateltavista kertoi myös hakeneensa lastaan päiväkodista koevapauden aikana, eikä päiväkodissa käsitelty asiaa sen enempää. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että yhteistyö päiväkodin kanssa olisi hyödyllistä. Osa haastateltavista arveli viranomaisten kanssa toimimisen helpottuvan yhteistyön avulla. Muutama haastateltava mainitsi, että monella vankeusrangaistusta suorittavalla saattaa olla korkeampi kynnyksen esimerkiksi lapsen hakemisessa päiväkodista. Lisäksi kaksi haastateltavaa mainitsi, että pitkä tuomio saattaa vaikuttaa sosiaalisiin taitoihin. He myös pohtivat haastattelun aikana, että jo vankilassa luotu yhteys päiväkotiin saattaisi madaltaa kynnystä päiväkotiin menemisessä vapautumisen jälkeen. Aineistossa kuvaillaan yhteydenpitoa muun muassa näin:

”Mä olin niinku koevapaudessa, mul oli niinku se panta, nii silloinhan mä hain poikaa iha päivittäin ku poika asu mun luona. - - Et ei siit mun mielest enempää keskusteltu.” (V1)

”Ties ne. Kyl ne varmaa ties, mut mul oli sillai et mult ei ikin kukaa kysyny mitää. Et ku mä olin lomilla, nii mä kävin hakee lasta päiväkodista tai niinku

että, ne ties et isä tulee hakemaan et se on niinku vankilast lomilla, mut kukaa ei puhunu niinku. Kukaa ei kysyny ikinä mitää. Sit mä aattelin et se on jotenki salaisuus tai sillee...” (V4)

”Jos päiväkodista lähetetään semmosii raportteja, niin se viranomaiskäsitys vois muuttuu.” (V1)

”Et monelle ku ne on ollu pitkään siel laitoksessa niin ne - - vuorovaikutustaidot on alkeelliset.” (V1)

Kolme haastateltavaa kertoi, että ei saa päivähoidosta tietoa lapsen äidin kautta. Aineiston mukaan suurin osa haastateltavista koki myös vanhemmalla, joka on vankilassa, olevan oikeus saada esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelma päiväkodilta. Sellainen tilanne koettiin aineiston mukaan epätasa-arvoiseksi, jossa yhteishuoltajuudesta huolimatta vankilassa oleva vanhempi ei saa päiväkodilta tietoja lapsestaan. Yksi haastateltavista ei nähnyt yhteistyötä päiväkotiin tarpeellisena. Hän uskoi saavansa tarpeelliset tiedot lapsen päivähoidosta lapsen äidin kautta. Kysyimme haastattelussa myös sitä, että jos hän ei saisi tietoja lapsen äidin kautta, pitäisikö hän silloin päiväkodin kanssa tehtävää yhteistyötä tarpeellisena. Hän pohti, että saisi siinä tilanteessa varmaan tiedot lapsesta jotakin muuta kautta. Kysyimme myös haastateltavilta, olisivatko he halukkaita, että päiväkodin työntekijä tulisi käymään vankilassa tapaamassa vanhempaa. Kolme haastateltavista piti sitä mahdollisena, jos päiväkodin ja vankilan resurssit riittäisivät. Yksi vanhemmista ei pitänyt tätä järkevänä. Muutama vanhempi kuvaa yhteistyön merkitystä seuraavasti:

”- - Onha se hullua, et jos on vaikka yhteishuoltajuus ja sit ei oo toiselle tullu sitä varhaiskasvatussuunnitelmaa, nii onha se vähä... Tai onha se tosi epätasa-arvone tilanne silloin.” (V1)

”- - Ehkä mä oisin saanu jotain muuta kautta tietää sitte, Jotain toista reittiä kulkee sitte.” (V2)

”No en mä tiedä, en mä oikein nää siin mitää järkeä, minkä takii jonku hoitajan pitäis sielt päiväkodista tulla käymään. Tai tapaamaan mua sinne vankilaan, et mikä siin ois se punanen lanka?” (V2)

Keskustelimme haastateltavien kanssa miten yhteistyö päiväkodin ja vankilassa olevan vanhemman välillä tukisi lapsen etua. Aineistosta nousi muun muassa esille se, että lapsi saattaa oireilla eroa vanhemmasta päiväkodissa. Yksi vanhemmista kertoi esimerkiksi niin, että hänen lapsensa oli yllättäen alkanut itkemään päiväkodissa eivätkä hoitajan olleet tienneet syytä lapsen suruun. Haastateltava pohti haastattelun aikana sitä, että lapsen tuen kannalta olisi tärkeää, jos hoitajat tietäisivät, minkälainen perhetilanne lapsella on. Eräs haastateltava kuvailee tilannetta seuraavalla tavalla:

”Tietenki hänellä oli niin kuin kova suru silloin ku mä jouduin ja oli semmosta että saatto purskahtaa itkemään siellä. - - ja jotakin semmosta ku äiti ja isäpuoli tuli hakemaan niin oli sit tarhaan ettei haluu lähtee heidän mukaan.” (V3)

”- - et ne sit ymmärtää, jos joskus on sit vähän allapäin tai noin, ajatuksissaan tai näin, että ne vähän tietää siellä et mikä on se kuvio siellä takana.” (V3)

Kysyimme haastateltavilta, että tulisiko päiväkodin hoitajien ottaa heidän mielipiteensä huomioon erityisesti tilanteissa, joissa lapsella on havaittu tuen tarvetta. Lapsen erityis-
sentuen tarpeen ilmetessä jokainen haastateltava ilmaisi haluavansa olla mukana lapsen hoidon suunnittelussa. Yksi vanhemmista kuvasi mielipidettään näin:

”Ehdottomasti tarvii. Se mistä me aikasemminki juteltii on tärkeätä, mut ku on noi isoista päätöksistä kysymys, niin mun mielestä ehdottomasti pitäis olla.” (V1)

Lisäksi yksi haastateltava toi esille sen, että ymmärtää yhteistyön päiväkodin ja vankilassa olevien vanhempien välillä olevan haastavaa. Hän puhui muun muassa siitä, että suurin osa vankilassa olevista palaa vapauduttuaan rikolliseen elämään. Toisaalta hän kokee aineiston mukaan yhteistyön merkitykselliseksi, sillä ne jotka ovat sitoutuneita elämänmuutokseen, voivat todella hyötyä siitä. Seuraavassa muutama lainaus:

”- - ymmärrän kans sen suhtautumisen sitä kautta, että tosi harva, niinku semmonen niinku ketä elää sitä elämäntapaa ja kuka on vankilakierteessä, nii tosi harvahan sieltä ikään kuin pelastuu. - - et ollaa se vankeusaika kunnolla ja nyt tää elämä muuttuu - - sit ku se vankeusrangaistus loppuu, sit

lähetää käyttää, tekemää rikoksii - - ikävä kyllä sit varmaan niinku 80% tapuksista.” (V4)

”Nii sit on tää ikävä tosiasia, et se 20%, voi olla pienempi se prosenttiluku oikeesti, se pieni määrä joka oikeesti sit muuttuu, nii ne jää sit jalkoihin.” (V4)

8.2.4 Kehitysideat

Aineistosta kävi ilmi, että yhtenä kehitystehtävänä olisi tiedottaa vankiloihin mahdollisuudesta olla päiväkotiin yhteydessä. Haastatteluissa nousi esille, että monet vangit eivät edes tiedä sen olevan mahdollista. Kahden haastateltavan mukaan päiväkodin olisi parasta olla yhteydessä vankeusrangaistusta suorittavaan vanhempaan vankilan sosiaalityöntekijän kautta. Koska he mainitsivat, että vankiloilla saattaa olla kriittinen suhtautuminen siihen, että ulkopuolinen instanssi on vankilaan yhteydessä. Haastateltavat kuvasivat tilannetta seuraavalla tavalla:

”- - vankilalla on aika nyrpee suhtautuminen, jos joku lähestyy, joku instanssi - - ne kokee sellasen, et joku kävelee niiden yli.” (V4)

” - - Et nää on sellasii asioita, et näide pitäis mennä sosiaalityöntekijän kautta.” (V3)

Aineistosta kävi ilmi, että olisi hyvä idea, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelma lähetettäisiin päiväkodista vankilaan. Aineiston mukaan varhaiskasvatussuunnitelma voitaisiin lähettää joko kirjeenä tai sähköpostina, jos vanhempi on kiinnostunut saamaan sen. Haastateltavat kertoivat, että sähköpostin vastaanottaminen on myös suljetuissa vankiloissa mahdollista ja ne saapuvat vangille tulostettuina. Aineiston mukaan puhelut päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman välillä ovat mahdollisia. Tässä haastateltavat kuitenkin näkivät joitakin esteistä. Yksi haastateltavista mainitsi, että olisi parempi, jos vankilassa oleva vanhempi itse soittaisi päiväkotiin. Tämä edellyttää kuitenkin haastateltavan mukaan sitä, että vankiloissa informoitaisiin yhteistyön mahdollisuuksista päiväkodin kanssa. Yksi haastateltavista kuitenkin sanoi, että vangille voi tulla tunne, että vaivaa vankilan työntekijöitä puheluilla. Aineistosta kävi ilmi, että tämän takia sosiaalityöntekijän olisi hyvä olla mukana päiväkodin ja vanhemman välisessä yhteistyössä.

”Koska jos senki (varhaiskasvatussuunnitelman) saa, ois jonku näkönen väylä, niinku aukeis sinne (päiväkotiin).” (V1)

”- - Et nää soittohommat ja nää, nii ne on kyllä yleensä sitte vähä semmonen tunne aina et sä vähän vaivaat siellä heidän aikaa...” (V3)

”Varmaa se vankilan sosiaalityöntekijä vois kans olla yhteistyössä, et ois semmonen et se kontakti luotais ikään kuin päiväkodin ja sen sosiaalityöntekijän välille. Ja se yhteistyö luotais sen pohjalta.” (V4)

Muutama haastateltava sanoi, että vankilan puolelta voisi olla mahdollista, että päiväkodin henkilökunta voisi tulla tapaamaan vanhempaa vankilaan. Yksi haastateltavista mainitsi, että olisi esimerkiksi hyvä, jos voitaisiin järjestää tapaaminen vankilassa, johon osallistuisi vankilan sosiaalityöntekijä, vanhempi, päiväkodin työntekijä ja mahdollisesti lapsi. Lisäksi aineiston mukaan vanhempi voisi käyttää lomia tai saatettua lomaa päiväkodissa käymiseen. Yksi haastateltavista kertoi myös, että vankilasta on mahdollista saada tärkeäsyylomia esimerkiksi viranomaistapaamisiin. Tärkeäsyylomat eivät haastateltavan mukaan vähennä vangin omia lomia. Haastatteluissa pohdimme yhdessä haastateltavien kanssa, että tärkeäsyylomia voitaisiin käyttää esimerkiksi varhaiskasvatuskeskusteluiden järjestämisessä.

Aineiston mukaan yhteistyö päiväkodin ja vanhemman välillä olisi tärkeää, jotta vanhempi olisi enemmän tietoinen omasta lapsestaan sekä lapsen kasvusta ja kehityksestä. Lisäksi muutama haastateltava oli sitä mieltä, että yhteistyö olisi kannattavaa aloittaa jo vankeusrangaistuksen aika. He kertoivat haastattelussa, että jo vankeusrangaistuksen aikana luotu yhteistyö päiväkotiin voisi madaltaa kynnystä sinne menemiseen tuomion jälkeen. Haastateltavat kuvailivat mahdollisia kehitysideoita seuraavasti:

”- - et ois joku tapaamishommaki. Niinku et tällee et siin ois vanki ja sosiaalityöntekijä, tarhan työntekijä, lapsi...” (V1)

”- - et pääsis vaikka päivän lomalle sinne tarhalle hakemaan tai viemään, ehkä vähän niinku pyörii tarhalle, nii näkee minkälaista siel on.” (V1)

”- jos istuu vähän kauemmin tuol vankilassa, nii sitä on aika pöhkönä ja arka menemään ja silloin se helpottaa sen vangin menoa sinne (päiväkotiin). Vois olla pienempi kynnyks sit hänelleki.” (V3)

Yksi haastateltava pohti sitä, että yhteistyö päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavien vanhempien kanssa voisi toimia parhaiten vankiloiden päihdeettömällä osastoilla. Haastateltavan mukaan päihdeettömällä osastoilla voisi olla yhteistyöhön motivoituneempia vanhempia.

”- Et mä lähtisin alottaa tätä proggista päihdeettömiltä osastoilta, niiltä vankeilta, jotka on kiinnostuneita siit päihdeettömästä elämäntavasta. - - Niitten kanssa se yhteistyö on helpompaa, ku niil on se ohjaaja siinä ja pääsee todennäköisesti helpommin lomille.” (V1)

9 Johtopäätökset

Olemme poimineet edellisen kappaleen opinnäytetyön tulokset tekemiemme haastatteluiden aineistoista. Esitämme tässä kappaleessa opinnäytetyömme tuloksien pohjalta tekemämme johtopäätökset. Pohdimme myös opinnäytetyömme tuloksia suhteessa valitsemaamme teoreettiseen viitekehykseen.

Tulosten pohjalta voi sanoa, ettei päiväkodin henkilökunnalle ole tarjolla koulutusta perheiden kohtaamiseen, joissa toinen vanhempi on vankilassa. Ylipäättään aineistostamme voi päätellä, että vankeusrangaistuksen käsittely päiväkodissa on vähäistä ja perheiden tilanteita käsitellään päiväkodin henkilökunnan kesken aina tapauskohtaisesti. Tuloksista käy ilmi, että yhteistyön toteutuminen päiväkodin ja vankilassa olevan vanhemman välillä on pääasiassa lähivuoltajan varassa, mutta myös vankilassa olevan vanhemman kanssa tehdään yhteistyötä, jos hän itse ottaa yhteyttä päiväkotiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaan päiväkodin ja lapsen vanhempien kanssa tehtävä yhteistyön vastuu on varhaiskasvatuksen järjestäjillä. Tuomion vakavuus vaikuttaa yhteistyön rakentamiseen. Vankeuslain (2005/767 2§) mukaan yhteiskuntaan sijoittuminen lisää vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Granfeltin (2013) mukaan vankeusrangaistus asettaa tuomion saaneelle rikollisen leiman, mikä vahvistaa marginalisoitumisen riskiä yhteiskunnassa. Päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman välinen yhteistyö mielestämme voisi tukea vankeusrangaistusta suorittavan

integroitumista takaisin yhteiskuntaan ja vähentäisi marginalisoitumista. Lisäksi yhteistyö antaisi vankilassa olevalle vanhemmalle mahdollisuuden osallistua lastaan koskevaan päätöksentekoon päiväkodissa, joka olisi tärkeää myös lapsen edun kannalta. Yhteistyö saattaisi myös ylläpitää ja parantaa vankilassa olevan vanhemman ja lapsen välejä.

Haastatteluiden mukaan vankeusrangaistuksesta kertominen päiväkodille helpottaa henkilökunnan työtä ja päiväkodin johtajat pitivät sitä lapsen edun mukaisena. Päiväkodin henkilökunnan tehtävänä on tarjota tukea ja apua vanhemmille ja siihen auttaa tieto lapsesta ja perheen elämäntilanteesta (Hellman-Suominen – Järvinen – Laine 2009: 15–16). Tuloksista nousi esille, etteivät päiväkodit ole juurikaan tehneet yhteistyötä vankilassa olevien vanhempien kanssa, mutta johtajat kokivat yhteydenpidon mahdolliseksi. Kuitenkin päiväkodin resurssit nähtiin rajallisina. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) mainitaan, että päiväkodin henkilökunnan tulee hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa yhteistyön muodostamisessa ja ottaa vastuu yhteistyön rakentamisesta. Yhteistyö päiväkodin ja vanhempien välillä ei voi muodostua stereotyyppisen perhemallin mukaan, vaan yhteistyö tulee rakentaa erilaisten elämäntilanteiden, lähtökohtien ja arvojen pohjalta (Hujala– Puroila – Parrila – Nivala 2007: 116). Aineiston mukaan vankilaan on mahdollista pitää yhteyttä kirjeitse, sähköpostitse ja puhelimitse. Esimerkiksi päiväkodin henkilökunnan olisi käytännössä mahdollista lähettää varhaiskasvatussuunnitelma vankeusrangaistusta suorittavalle vanhemmalle kirjeitse tai sähköpostilla. Tulosten perusteella vankilasta on myös mahdollista saada henkilökohtaisia lomia, joita voisi käyttää esimerkiksi päiväkotitapaamisiin.

Tulosten mukaan vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman on mahdollista osallistua päiväkodissa järjestettävään varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun. Aineiston mukaan siinä tulee kuitenkin ottaa huomioon lähivuoltajan suostumus sekä tuomion vakavuus. Kumpikaan päiväkodin johtajista ei nähnyt resurssien riittävän siihen, että päiväkodin työntekijä kävisi tapaamassa vanhempaa vankilassa. Päiväkodin henkilöstö laatii lapsen varhaiskasvatussuunnitelman yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen aloitettua päiväkodissa. Lapsen huoltajien ja henkilöstön havaintojen ja näkemysten yhdistyminen on tärkeää lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 10- 11.)

Opinnäytetyömme tulosten perusteella vankeusrangaistus vaikuttaa suhteeseen omaan lapseen sekä negatiivisesti että positiivisesti. Muun muassa lapsesta erossa oleminen

koettiin suurimmaksi huolenaiheeksi vanhemman ja lapsen välisessä suhteen ylläpitämisessä vankeusrangaistuksen aikana. Vankeusrangaistusta suorittavien henkilöiden kommunikointia ja tapaamisoikeuksia on rajoitettu. Lisäksi vankila rajoittaa ja seuraa yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle. Näin ollen rajoitukset vaikuttavat myös vankeusrangaistusta suorittavan perheen elämään ja he saavat myös osansa vankeuteen liittyvistä seurauksista. (Enroos 2015: 30.) Positiiviseksi tekijäksi ilmeni se, vankeusrangaistus saattaa auttaa raitistumaan ja irtautumaan vankilakierteestä. Granfeltin (2013) mukaan vankeustuomio voi olla joillekin rikosten ja päihteiden käytön kierteen katkaisija sekä vankilasta on mahdollisuus päästä terveydenhuollon ja sosiaalityön piiriin.

Lasta tuetaan aineiston mukaan pitämällä lapsen tilanne päiväkodissa mahdollisimman ennallaan. Päiväkodin johtajat kertoivat myös, että lasta tuetaan päiväkodissa lapsen ikätason mukaisella tavalla esimerkiksi maalaamisen tai satujen avulla. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvän tuen saamisen mahdollisuudesta ja tuen keskeisistä periaatteista sekä sovitaan lapselle annettavasta tuesta ja sen toteuttamisen muodoista. Varhaiskasvatuksessa tulee huolehtia, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Koko henkilökunnan tehtävänä on lapsen tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen, heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan. Tarpeen mukaan lapsen tuen suunnitteluun ja arviointiin osallistuu sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 52- 53.)

Päiväkodin johtajat mainitsivat haastatteluissa myös sen, että yhteistyötä voidaan järjestää moniammatillisesti, kuten yhdessä lastensuojelutyöntekijöiden kanssa. Myös vanhempien haastatteluista nousi esille, että yhteistyö voitaisiin muodostaa vankilan sosiaalityöntekijän kautta. Perheen kaikkien jäsenten tulisi saada tarvittavaa suojelua ja apua. Perhe on määritelty yhteiskunnan perusr ryhmäksi, joka on lapsen hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö. (Asetus lapsen oikeuksista 60/1991, johdanto). Lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvää tukea voidaan järjestää yhteistyössä huoltajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Lapsen etu katsotaan ensisijaiseksi tekijäksi ja se ohjaa moniammatillista yhteistyötä. Esimerkiksi lastensuojelun ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa tulee sopia yhteistyökäytännöt ja periaatteet niitä tilanteita varten, joissa edellytetään viranomaisten puuttumista tai neuvotellaan lapsen asioista. Monialaista yhteistyötä toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella ja yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa tietojen antoa ja säännöksiä, jotka koskevat salassapitoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 53.)

10 Pohdinta

Opinnäytetyötämme voidaan pitää onnistuneena, sillä saavutimme asettamamme tavoitteet ja saimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Mielestämme saimme poimittua aineiston pohjalta vastaukset siihen, miten opinnäytetyöhömmme osallistuneet päiväkodit toimivat tilanteessa, jossa lapsen toinen vanhempi suorittaa vankeusrangaistusta. Saimme myös kuvattua opinnäytetyössämme vanhempien omia subjektiivisia kokemuksia yhteistyön toteutumisesta. Opinnäytetyömme tuloksista nousi muutamia selkeitä kehitysideoita yhteistyön toteutumiselle, minkä olimme myös asettaneet yhdeksi tavoitteeksemme.

Merkittävimpanä kehitysideana nousi esille se, että päiväkoti voisi lähettää varhaiskasvatussuunnitelmasta postitse kopion vankeusrangaistusta suorittavalle vanhemmalle. Toisena kehittämisideana päiväkoti voisi tukea lapsen suhdetta vanhempaansa esimerkiksi lähettämällä lapsen päiväkodissa tekemiä piirustuksia, maalauksia ja askarteluita vankeusrangaistusta suorittavalle vanhemmalle. Pohdimme esimerkiksi sitä, että lapsi sekä vanhempi voisi pitää erittäin merkittävänä sitä, että juhlapäivinä (kuten isän- ja äitienpäivänä) henkilökunta lähettäisi lapsen tekemät askartelut vankilaan. Lisäksi tuloksista nousi esiin se, että yhteistyön luominen ennen vankilasta vapautumista päiväkodin ja vankilassa olevan vanhemman kesken, olisi tärkeää vanhemmuuden tukemisen kannalta. Se helpottaisi vankilasta vapautuvaa vanhempaa kohtaamaan päiväkodin henkilökuntaa ja voisi ehkäistä yhteiskunnasta vieraantumista. Tuloksissa ilmeni myös se, että vanhemmille tulisi tiedottaa mahdollisuudesta vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman ja päiväkodin henkilökunnan väliseen yhteistyöhön. Pohdimme sitä, että aiheesta voisi tehdä esimerkiksi varhaiskasvatusviraston sivuille jonkinlaisen tietopankin, jonka voisi tarpeen tullen tulostaa päiväkodin henkilökunnalle sekä vankilassa olevalle vanhemmalle.

Eryteisesti päiväkodit voivat hyödyntää opinnäytetyöstämme nousseita kehitysideoita tilanteissa, jossa lapsen toinen vanhempi suorittaa vankeusrangaistusta. Opinnäytetyömme antaa hyödyllistä tietoa myös päiväkodeille, joilla ei ole kokemusta vanhemman kanssa tehtävästä yhteistyöstä tilanteessa, jossa vanhempi on vankilassa. KRIS Etelä-Suomi ry voi hyödyntää opinnäytetyötämme muun muassa vankeusrangaistusta suorittavien vanhempien omien oikeuksien tietoisuuden lisäämiseksi. Opinnäytetyömme antaa paljon arvokasta tietoa myös muille rikostaustaisten perheiden kanssa työskentele-

ville sekä perheille, joiden elämää vankeusrangaistus varjostaa. Mielestämme opinnäytetyömme voi rikastuttaa sosiaalialan ammattilaisten näkemyksiä vanhempien ja erityisesti lapsen oikeuksista, kun kyseessä on ydinperheestä poikkeava perhemalli. Koemme myös, että opinnäytetyömme on tuottanut tietoa, mikä voi avartaa opiskelijoiden ammatillista ajattelumaailmaa.

Emme itse ole opinnäytetyömme prosessin aikana törmänneet muihin tutkimuksiin, jotka koskisivat päiväkodin ja vankilan yhteyttä, joten jatkotutkimusta voidaan pitää tarpeellisenä. Ylipäätään vankilassa olevista vanhemmista ja heidän lapsistaan on vähän tietoa, esimerkiksi nykypäivänäkään ei ole tarkkaa tietoa vankien lasten kokonaislukumäärästä. Toteutimme opinnäytetyömme pienelle tutkimusryhmälle, joten esimerkiksi laajempi jatkotutkimus olisi aiheeseen tarpeen. Siihen voisi ottaa esimerkiksi useampia päiväkoteja sekä vankeusrangaistusta suorittavia tai suorittaneita vanhempia. Myös osa haastattelustamme sanoi pitävänsä sitä hyvänä, että otimme aiheeksemme tutkia tätä aihetta ja he olivat myös sitä mieltä, että sitä olisi syytä tutkia lisää.

Opinnäytetyöprosessi oli erittäin antoisa oppimiskokemus meille molemmille. Aihettamme on aiemmin tutkittu vähän ja se asetti haasteita teoriaviitekehityksen luomiseksi. Onnistuimme kuitenkin mielestämme hyvin kokoamaan opinnäytetyömme kannalta tärkeää teoriaa, joka liittyi aiheeseemme. Pidämme opinnäytetyömme aihetta erittäin merkittävänä, sillä sitä on tutkittu aiemmin niin vähän. Olimme molemmat omistautuneita ja motivoituneita opinnäytetyöllemme, mikä oli erittäin suuri tekijä opinnäytetyömme onnistumisen kannalta. Opinnäytetyömme aihe antoi meille hyvän mahdollisuuden tutustua aihealueeseen, joka ei ennestään ollut meille niin tuttu. Aihe herätti vahvasti kiinnostuksemme tulevaisuudessa työskennellä vankeusrangaistusta suorittavien tai suorittaneiden vanhempien kanssa. Opinnäytetyöprosessi on myös rikastuttanut omaa ajatusmaailmaamme.

Lopuksi haluamme kiittää yhteistyökumppaneitamme KRIS Etelä-Suomi ry:n työntekijöitä ja haastatteluun osallistuneita sekä kumpaakin päiväkodin johtajaa, joiden avulla saimme opinnäytetyöhömme ainutlaatuisen aineiston. Lisäksi suuri kiitos kuuluu Kansansivistysrahastolle ja Työväen Kukkasrahastolle, jotka myönsivät opinnäytetyöllemme apurahaa (2000 €) vakuuttuneena siitä, että opinnäytetyömme edistää niitä pyrkimyksiä, jotka kansansivistysrahasto on asettanut päämääräkseen. Apuraha mahdollisti taloudellisesti meille molemmille intensiivisen opinnäytetyön tekemisjakson ja auttoi meitä edistämään tehokkaasti opintojamme.

Lähteet

Araneva, Mirjam 2001. Lasten oikeuksien yleissopimus. Teoksessa Törrönen, Maritta (toim.): Lapsuuden hyvinvointi, yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset. 100–106.

Asetus lapsen oikeuksista 60/1991. YK:n lapsen oikeudet Suomessa ratifioiva asetus. Annettu Helsingissä 21.8.1991. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>>. Luettu 25.3.2017.

Enroos, Rosi 2015. Vankila, vanhemmuus ja lapsi. Näkökulmia perhekäytäntöihin. Tampere: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari – Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Junani – Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus. 24–42.

Granfelt, Riitta 2006. Paha olla- vankilan sisällä, ulkona, vangin lähellä? Teoksessa Helene, Tuula – Laatu, Markku (toim.): Vääryyskirja. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. 145–150.

Granfelt, Riitta 2011. Vankila auttamistyön ympäristönä? Teoksessa Pehkonen, Aini – Väänänen-Fomin, Marja (toim.): Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 216.

Granfelt, Riitta 2013. Naisten kokemuksia kodittomuudesta ja vankeudesta. Teoksessa Virokannas, Elina – Väyrynen, Sanna (toim.): Varjoja naiseudessa. EU: UNIPress. 204–213.

Hakala, Juha T. 2001. Menetelmällisiä koetuksia. Teoksessa Aaltola, Juhani – Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus. 17.

Halme, Nina – Perälä, Marja-Leena 2014. Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Lammi-Taskula Johanna – Karvonen Sakari (toim.): Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 216.

Hellman-Suominen, Kirsi – Järvinen, Mervi – Laine, Anne 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Hellsten Tommy 2003. Vanhemmuus. Vastuullista vallankäyttöä. Helsinki: Kirjapaja.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Huhtimo, Petra – Sassi, Tarja (toim.) 2006. Kun perhe lusii. Opas vapaudessa rikostaustaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kanssa toimiville. Kriminaalihuollon tukisäätiö.

Hujala, Eeva – Puroilia, Anna-Maija – Parrila, Sanna – Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.

Juusola, Mervi 2014. Vankilassa istuva isä kritisoi: vierailulle tulevat lapset syynätään tylysti. Helsingin Sanomat.

Kaskela, Marja – Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.

Kekkonen, Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kinnula, Arja 2004. Mihin lapsi tarvitsee vanhempiaan? Teoksessa Aromaa, Juha (toim.): Äiti, isä ja minä – lapsen oikeus vanhempiinsa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. 32–35.

KRIS ry 2017. KRIS- Etelä- Suomi ry. Verkkodokumentti <<http://www.kris.fi/kris-etela-suomi/>>. Luettu 23.1.2017.

Kristeri, Irene 2002. Vahvaan vanhemmuuteen. Helsinki: WSOY.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361. Annettu Helsingissä 8.4.1983. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>>. Luettu 29.3.2017.

Lapsi- ja perhetyölinjaukset 2013. Rikosseuraamuslaitos. Verkkodokumentti. <http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisumuut/6G5krDHMF/Lapsi-ja_perhetyon_periaatteet_.pdf>. Luettu 12.3.2017.

Lapsiasianeuvottelukunnan aloite vankiperheiden lasten oikeuksien toteutumisesta 2011. Lapsiasia. Verkkodokumentti. <<http://lapsiasia.fi/tata-mielta/aloitteet/aloitteet-2011-2/lapsiasianeuvottelukunnan-aloite-vankiperheiden-lasten-oikeuksien-huomioimisesta/>>. Luettu 11.3.2017.

Lapsiasiavaltuutetulle osoitettu kirjelmä Vankiperhetyön verkostolta 2009. Portti vapautteen. Verkkodokumentti. <http://www.porttivapautteen.fi/ammattilaiset/verkostot/rikosseuraamusasiakkaan_laheistyon_verkosto/verkoston_kirjelma_lapsiasiavaltuutetulle_16.3.2009>. Luettu 5.4.2017

Mahkonen, Sami 2016. Varhaiskasvatuslaki. Helsinki: Edita.

Moilanen, Irma 2003. Maan päällä paikka on yksi – minun äiti ja minun isä. Teoksessa Aromaa, Juha (toim.): Äiti, isä ja minä – lapsen oikeus vanhempiinsa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. 4–5.

Rikosseuraamuslaitos 2015. Vankeus. Verkkodokumentti. <<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>>. Luettu 26.1.2017.

Rikosseuraamuslaitos 2016. Vangit. Verkkodokumentti. <<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/tilastot/vangit.html>>. Luettu 11.3.2017.

Sassi, Tarja 2011. Ehjä perhe. Vankiperheiden ehkäisevä ja kuntouttava vertaisryhmätoiminnan ja koulutuksen kehittämisprojekti 2007–2011. Loppuraportti. Kriminaalihuollontukisäätiö. Verkkodokumentti.

<https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwitsOnzzc7SAhUEiCwKHT_YDAAQFgg-XMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.krits.fi%2Fdocument.php%2F1%2F126%2Fehj_perhe_loppuraportti%2F6ea7b98359188d464ce5d29be81e1afd&usg=AFQjCNHe_-VCQRgHjZ-QnY5iBOCBXsnhVbg&bvm=bv.149397726,d.bGg>. Luettu 11.3.2017.

Sinko, Päivi 2001. Lastensuojelu, juridisoituminen ja lapsen oikeudet. Teoksessa Törönen, Maritta (toim.): Lapsuuden hyvinvointi, yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset. 137.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki: Edita.

Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön opetus- ja tutkimushenkilökunta n.d. Turun yliopisto. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.utu.fi/fi/yksikot/soc/yksikot/sos-pol_ja_sostyo/oppiaine/henkil%C3%B6kunta/henkilokunta/Sivut/Riitta-Granfelt.aspx>. Luettu 12.3.2017.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2016. Lapset, nuoret ja perheet. Vasu-asiakirja. Verkkodokumentti. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/lait_oppaat/varhaiskasvatus_ja_paivahoito/vasu-asiakirja>. Luettu 2.1.2017.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vankeuslaki 2005/767. Annettu Helsingissä 23.9.2005. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>>. Luettu 29.3.2017.

Varhaiskasvatus 2015. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Tilastoraportti. Verkkodokumentti. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131666/Tr21_16.pdf?sequence=3>. Luettu 16.1.2017.

Varhaiskasvatustalaki 1973/36. Annettu Helsingissä 19.1.1973. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036#L1P2a>>. Luettu 29.3.2017.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Stakes.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Helsinki: Opetushallitus.

Vihavainen, Suvi 2016. Isä on isä myös vankilassa. Helsingin Sanomat.

Vornanen, Riitta 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa Törrönen, Maritta (toim.): Lapsuuden hyvinvointi, yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset. 31.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta 2017. Tampereen yliopisto. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<http://www.uta.fi/ky/sty/yhteystiedot/enroos.html>>. Luettu 5.4.2017.

Ylitalo, Pentti 2011. Roolikartta. Vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Haastattelusopimus päiväkodille

Anniina Lassila
Suvi Koivula
Metropolia Ammattikorkeakoulu

HAASTATTELUSOPIMUS
20.10.2016

HAASTATTELUSOPIMUS OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KERÄÄMISTÄ VARTEN

Tutkimuksemme on Metropolia Ammattikorkeakoululle tehtävä opinnäytetyö. Haastattelumme tavoitteena on selvittää päiväkodin tavat toimia tilanteessa, jossa lapsen toinen vanhempi on vankilassa. Lisäksi haluamme antaa pohjaa toimintamenetelmien kehittämiseksi tai niiden luomiselle. Opinnäytetyömme työnimi on: *Vanhemmuus vankilasta käsin – kuinka päiväkotitukee vanhemmuutta vankilassa?* Haastattelukertoja yhtä haastateltavaa kohti on yksi. Haastattelutyypinä käytetään teemahaastattelua.

Tämän haastattelusopimuksen myötä te sitoudutte osallistumaan yhteen sovittuun haastattelukertaan, jonka tarkoituksena on kartoittaa mielipiteitänne ja kokemuksianne liittyen päiväkotiin ja vanhemmuuden tukemiseen, tilanteessa jossa toinen vanhempi on vankilassa.

Suojaamme haastateltavien anonymiteetin opinnäytetyössämme. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Nauhoitamme haastattelut nauhurilla ja tabletilla, jonka jälkeen litteroimme keräämämme aineiston. Säilytämme aineistoa lukollisessa paikassa, johon ulkopuolisilla ei ole pääsyä. Käytämme opinnäytetyössämme vain niitä haastatteluista saatuja tietoja, jotka ovat tutkimuksemme kannalta tarpeellisia. Hävitämme tutkimusaineiston asianmukaisesti vuoden päästä opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Olemme anoneet tutkimuslupaa Helsingin kaupungin varhaiskasvatusturvastolta.

Sitoudun noudattamaan yllämainittua sopimusta.

Paikka ja päivämäärä

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelijan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelijan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelusopimus vanhemmille

Anniina Lassila
Suvi Koivula
Metropolia Ammattikorkeakoulu

HAASTATTELUSOPIMUS
20.10.2016

HAASTATTELUSOPIMUS OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KERÄÄMISTÄ VARTEN

Tutkimuksemme on Metropolia Ammattikorkeakoululle tehtävä opinnäytetyö. Haastattelumme tavoitteena on selvittää, mitkä ovat päiväkodin tavat toimia tilanteessa, jossa lapsen toinen vanhempi on vankilassa. Lisäksi haluamme antaa pohjaa näiden tapojen kehittämiseksi tai niiden luomiselle. Koemme tärkeäksi kuulla vanhemman mielipiteet ja kokemukset päiväkodin antamasta tuesta vanhemmuuteen. Näin pyrimme kehittämään päiväkodin tapoja toimia kyseisessä tilanteessa juuri vanhemmille suotuisalla tavalla. Opinnäytetyömme työnimi on: *Vanhemmuus vankilasta käsin – kuinka päiväkotitukee vanhemmuutta vankilassa?* Haastattelukertoja yhtä haastateltavaa kohti on yksi. Haastattelutyypinä käytetään teemahaastattelua.

Tämän haastattelusopimuksen myötä te sitoudutte osallistumaan yhteen sovittuun haastattelu kertaan. Haastattelun tarkoituksena on kartoittaa mielipiteitänne ja kokemuksianne liittyen päiväkotiin ja vanhemmuuden tukemiseen, tilanteessa jossa toinen vanhempi on vankilassa.

Suojaamme haastateltavien anonymiteetin opinnäytetyössämme. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Nauhoitamme haastattelun nauhurilla ja tabletilla, jonka jälkeen litteroimme keräämämme aineiston. Säilytämme aineistoa lukollisessa paikassa, johon ulkopuolisilla ei ole pääsyä. Käytämme opinnäytetyössämme vain niitä haastatteluista saatuja tietoja, jotka ovat tutkimuksemme kannalta tarpeellisia. Hävitämme tutkimusaineiston asianmukaisesti vuoden päästä opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Olemme anoneet tutkimuslupaa Helsingin kaupungin varhaiskasvatustalolta.

Sitoudun noudattamaan yllämainittua sopimusta.

Paikka ja päivämäärä

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelijan allekirjoitus ja nimenselvennys

Haastattelijan allekirjoitus ja nimenselvennys

Saatesanat päiväkodille

26.10.2016

Tervetuloa mukaan opinnäytetyön haastatteluun!

Vanhemmuus vankilasta käsin – kuinka päiväkotitukee vanhemmuutta vankilassa?

Olemme kaksi Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijää ja teemme yhdessä opinnäytetyön. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä. Opinnäytetyömme aihe syntyi viime keväänä, jolloin olimme kuuntelemassa Moninaiset perheet seminaaria, jossa yhtenä aiheena oli vanhemmuus ja lapsen tilanne rikosseuraamuksen aikana. Kiinnostuimme aiheesta ja halusimme soveltaa sitä pedagogiseen ympäristöön. Me molemmat suoritamme opinnoissamme lastentarhanopettajan pätevyyden, joten päiväkotituki oli meille luontainen tutkimusympäristö.

Haastattelumme tavoitteena on selvittää, mitkä ovat päiväkodin tavat toimia tilanteessa, jossa lapsen toinen vanhempi on vankilassa. Lisäksi haluamme antaa pohjaa näiden tapojen kehittämiseksi tai niiden luomiselle.

Valmis opinnäytetyö toimitetaan Metropolia Ammattikorkeakoululle, Helsingin Varhaiskasvatusvirastolle sekä KRIS-Etelä-Suomi järjestölle. Opinnäytetyö on saatavilla myös Theseus.fi – verkkosivulla, jossa julkaistaan ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt. Mikäli haluatte, toimitamme myös teille haastatteluiden tulosten yhteenvedon.

Ystävällisin terveisin, Anniina Lassila ja Suvi Koivula

Suojaamme haastateltavien anonymiteetin opinnäytetyössämme. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Nauhoitamme nauhurilla haastattelut, jonka jälkeen litteroimme keräämämme aineiston. Säilytämme tutkimusaineistoa lukollisessa paikassa, johon ulkopuolisilla ei ole pääsyä. Käytämme opinnäytetyössämme vain niitä haastatteluista saatuja tietoja, jotka ovat tutkimuksemme kannalta tarpeellisia. Hävitämme tutkimusaineiston asianmukaisesti vuoden päästä opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Olemme anoneet tutkimuslupaa Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirastolta ja KRIS- Etelä-Suomi järjestöltä.

Saatesanat vanhemmille

26.10.2016

Tervetuloa mukaan opinnäytetyön haastatteluun!

Vanhemmuus vankilasta käsin – kuinka päiväkotitukee vanhemmuutta vankilassa?

Varhaiskasvatus on pienille lapsille suunnattua kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Sen yleisimpinä pidettäviä piirteitä ovat hoito, kasvatus ja opetus. Toiminta perustuu kasvatuksen ammattilaisten sekä vanhempien tiiviiseen yhteistyöhön, kasvatuskumppanuuteen, jonka tarkoituksena on luoda yhtenevät tavoitteet kasvatukselle perheen ja päiväkodin kasvattajien välille. Kasvatuskumppanuutta rakennetaan kaikkien päivähoiton asiakasperheiden kanssa ja päävastuu sen ylläpitämisestä on kasvattajalla

Jokaiselle lapselle luodaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteena on huomioida lapsen yksilöllinen kasvu ja kehitys sekä vanhempien näkemysten huomioiminen toiminnan järjestämisessä. (Kaskela 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.)

Olemme kaksi Metropolia Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijaa ja teemme yhdessä opinnäytetyön. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattipintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä. Opinnäytetyömme aihe syntyi viime keväänä, jolloin olimme kuuntelemassa Moninaiset perheet seminaaria, jossa yhtenä aiheena oli vanhemmuus ja lapsen tilanne rikosseuraamuksen aikana. Kiinnostuimme aiheesta ja halusimme soveltaa sitä päiväkodin ympäristöön. Me molemmat suoritamme opinnoissamme lastentarhanopettajan pätevyyden, joten päiväkotit oli meille luontainen tutkimusympäristö.

Haastattelumme tavoitteena on selvittää, mitkä ovat päiväkodin tavat toimia tilanteessa,

jossa lapsen toinen vanhempi on vankilassa. Lisäksi haluamme antaa pohjaa näiden tapojen kehittämiseksi tai niiden luomiselle.

Koemme tärkeäksi kuulla vanhemman mielipiteet ja kokemukset päiväkodin antamasta tuesta vanhemmuuteen. Näin pyrimme kehittämään päiväkodin tapoja toimia kyseisessä tilanteessa juuri vanhemmille suotuisalla tavalla.

Valmis opinnäytetyö toimitetaan Metropolia Ammattikorkeakoululle, Helsingin Varhaiskasvatusvirastolle sekä KRIS-Etelä-Suomi järjestölle. Opinnäytetyö on saatavilla myös Theseus.fi – verkkosivulla, jossa julkaistaan ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt. Mikäli haluatte, toimitamme myös teille haastatteluiden tulosten yhteenvedon.

Ystävällisin terveisin, Anniina Lassila ja Suvi Koivula

Suojaamme haastateltavien anonymiteetin opinnäytetyössämme. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Nauhoitamme nauhurilla haastattelut, jonka jälkeen litteroimme keräämämme aineiston. Säilytämme tutkimusaineistoa lukollisessa paikassa, johon ulkopuolisilla ei ole pääsyä. Käytämme opinnäytetyössämme vain niitä haastatteluista saatuja tietoja, jotka ovat tutkimuksemme kannalta tarpeellisia. Hävitämme tutkimusaineiston asianmukaisesti vuoden päästä opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Olemme anoneet tutkimuslupaa Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirastolta ja KRIS- Etelä-Suomi järjestöltä.

Teemahaastattelurunko päiväkodille

26.10.2016

Teemahaastattelurunko päiväkodille

Haastattelukysymykset:

Taustatiedot

- kauan olet toiminut päiväkodin johtajana
- onko päiväkoti kohdannut perheitä, jossa toinen vanhemmista onvankilassa
- saatu ohjaus ja koulutus tilanteeseen, jossa toinen vanhempi onvankilassa
- aiheen käsittely päiväkodissa työntekijöiden kanssa
- vaitiolovelvollisuuden vaikutus aiheen käsittelyyn työntekijöiden kanssa

Kasvatuskumppanuuden toteutuminen

- miten vanhemman mielipiteet otetaan huomioon varhaiskasvatussuunnitelmaa laatiessa, kun vanhempi suorittaa vankeusrangaistusta
- päiväkodin tavat toimia ja yhteydenpito hoidon aloituksessa, varhaiskasvatuskeskusteluiden järjestämisessä sekä muissa päiväkodin tavanomaisissa toimintamenetelmissä, kun toinen vanhempi onvankilassa
- miten tieto lapsen kasvusta ja kehityksestä kulkeutuu vanhemmalle, joka suorittaa vankeusrangaistusta

Perheen tuki

- vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman saama tuki päiväkodilta
- toisen vanhemman saama tuki päiväkodilta
- päiväkodin antama tuki perheelle, kun toinen vanhempi onvankilassa
- lapselle annettu tuki päiväkodilta, kun toinen vanhempi onvankilassa

Toimintamenetelmien kehittäminen

- mielipiteesi toimintamenetelmien kehittämiselle
- mahdollisuudet toimintamenetelmien kehittämiselle
 - yhteys vankilaan puhelimitse
 - valvotut tapaamiset vankilassa, päiväkodintyöntekijä kävisi vankilassa tapaamassa ja kuulemassa vanhempaa
 - lasta koskevien asiakirjojen lähettäminen kirjeitse vankilaan
- omat ideat toimintamenetelmien kehittämiselle

Teemahaastattelurunko vanhemmille

26.10.2016

Teemahaastattelurunko vanhemmille

Haastattelukysymykset:

Taustatiedot

- lastesi lukumäärä
- ketä perheeseesi kuuluu
- lasten huolto vankeusrangaistuksen aikana
- lapsen viettämä aika päivähoitossa vankeusrangaistuksenaikana

Oma vanhemmuus

- asiat, jotka koet tärkeäksi vanhemmuudessa
- milloin koet tarvitsevasi tukea vanhempana
- millaista tukea koet tarvitsevasi vanhemmuuteen
- keneltä haluaisit saada tukea vanhemmuuteen
- suhteet lapsiin

Vanhemmuus vankeusrangaistuksen aikana

- vankeusrangaistuksen vaikutukset vanhemmuuteen
- asiat, joista halusit/olisit halunnut keskustella päiväkodin henkilökunnan kanssa
- vankeusrangaistuksesta kertominen lapselle
- yhteydenpito lapsiin vankeusrangaistuksen aikana
- vankilan antamat mahdollisuudet yhteydenpitoon lapsen kanssa
- vankeusrangaistuksen vaikutukset suhteeseen lapsen kanssa

Päivähoidon tuki vankeusrangaistuksen aikana

- vankeusrangaistuksesta kertominen päiväkodissa
- päivähoidon antama tuki vanhemmuuteen
- päiväkodin antama tieto lapsen kasvusta ja kehityksestä
- mielipiteittäsi huomioiminen varhaiskasvatussuunnitelmassa
- vankilan antamat mahdollisuudet yhteydenpitoon päiväkodin kanssa
- miten yhteydenpitoa voitaisiin kehittää päiväkodin ja vankeusrangaistusta suorittavan vanhemman välillä